

Cum DEO!

EXERCITATIONUM THEOLOGICARUM

TRIAS:

Quibus

I. THEOLOGIA,

καὶ ἐξοχὴν & specialiter sic dicta,

II. ANTHROPOLOGIA,

&

III. CHRISTOLOGIA,

cum annexis & conseqq. &c.

*Summariè, & præcisè superfluis, in thesi & antithesi ita pro-
& exponuntur, & dictis S. S. Scriptura totius extantioribus confir-
mantur illustranturq; ut de Religionis Christiano-evangelicæ ar-
ticularum præcipuorum ὁρθολογίας quasi constet serie naturali,
veritate, certitudine, nec non simplici-
tate, &c.*

Autore

ANDREA SENNERTO, P.P.

in Academia Witteberg.

WITTENBERGÆ,

In Officinâ FINCELIANA excubebat MICHAEL METER,

Anno cId Ioc LXVII.

Johan. V, v. 39.

Eπεινάτε τὰς γραφὰς : *scrutamini scripturas :*
quia vos putatis in ipsis Vitam habere eternam,
Et ille sunt Et c.

LECTORI BENEVOLO

S. & O.

LECTOR BENEVOLE: Ecquænam circa Triadem Exercitationum præsentium sacrarum mens atq; Instituti nostræ ratio sit, ex Inscriptione vel titulo earundem utcunq; cognosces. Præterea, id Te paucis unum, solum fere monitum volumus, debuimusq; ita fortè: Principium cognoscendi quod attinet, & Natura, de superfluo quodammodo, (huic sicubi locus suus) & verò ac vel maximè Gratia Librum vel Lumen adhibita nobis in confirmandis suis quibuscunq; doctrinis: at verò speciatim ARTICULUM FIDEI & ipsum hunc de SCRIPTURA SACRA, vel VERBO DEI SCRIPTO, ut moris aliàs est in simili scriptionis genere, non attactum vel potiùs pertractatum nobis. Causa hæc: quod aliubi de Cognoscendi medio agatur agetur ve nobis plenius pluribusq;. Hac vice de principiatis, ut sic dicam, & FIDEI ARTICULIS præcisè sic dictis, unis, solis res nobis est fuitq;. Tandem en Ordo ac series quæsi naturalis eorundem singulorum numerusq;:

- I. De DEO.
- II. *Adeoq,* S. S. Trinitate.
- III. De Decretis Divinis, in genere.
- IV. Prædestinatio & Reprobatio, in specie.
- V. Creatio.
- VI. Conservatio & Gubernatio.
- VII. Consummatio *sive* Finis mundi.
- VIII. Angeli.
- IX. Status Hominis integritatis. *Ubi etiam* de Libero arbitrio.
- X. Status peccati *sive* miserix: *Ubi etiam* de Servo arbitrio.
- XI. Lex.
- XII. Evangelium.
- XIII. Universalis DEI gratia & misericordia erga genus humanum.
- XIV. Universale JESU CHRISTI meritum.
- XV. Universalis Vocatio per Verbum fidei & sacramenta.
- XVI. Conversio: *Ubi etiam* de Pœnitentia & Fide, in specie.
- XVII. Justificatio.
- XVIII. Sanctificatio & Bona Opera.
- XIX. Sacramenta, in genere.
- XX. Circumcisio.
- XXI. Agnus paschalis.
- XXII. Baptismus.
- XXIII. S. Cœna.
- XXIV. Ecclesia.
- XXV. Ministerium ecclesiasticum.
- XXVI. Magistratus politicus.
- XXVII. Conjugium.
- XXVIII. Mors: *Ubi etiam* de statu animæ post mortem & sepultura corporis.
- XXIX. Resuscitatio à mortuis.
- XXX. Judicium extremum.
- XXXI. Infernus.
- XXXII. Vita æterna. *Tantum V. B.*

A. κθι Ω.

EXERCITATIO
I.
THEOLOGIA:

κατ' ἐξοχήν & specialiter sic dicta.

SUMMARIUM.

geli & Homo.

DEI Existētia. Essentiā. Personæ Deitatis sive S.S. Trinitatis mysterium. Attributa s. Idiomata divina: essentialia & personalia. Opera sive actiones Divinæ ad extra, quæ vocantur. Ubi etiam de Decretis divinis: in specie Electionis & Reprobationis. Creatio: Conservatio: Consummatio mundi. An-

TRACTATIO.

§. 1. *Theologia* specialiter & κατ' ἐξοχήν sic dicta, objectum est *DEUS*. Hujus, missio nomine, aliis aliisque, consideranda sunt veniuntque, ad eò: *I. Existētia. II. Essentiā. III. Persona* Deitatis s. S. S. Trinitatis mysterium. *IV. Idiomata* s. Attributa Divina. *V. Opera* sive Actiones, ad extra, quæ vocantur.

§. 2. *I. Existētia*. Hæc non tam probanda, quam adstruenda asserendaque videtur. Negare quippè velle, imò addo probare, *DEUM* esse, hominis, dixerim fermè, sit *ἀλόγος*, non-hominis. Ceterum communiter nihilominus & aliàs probant Existētiā Dei: 1. ex libro Rationis s. Conscientiæ: quorsum etiam referimus, & rectè quidem, Consensum universalem & perpetuum omnium omninò hominum s. populorum. 2. ex libro Creationis sive Naturæ. 3. ex Scriptura S. s. Verbo Dei revelato scriptoque. Quippe (1) Omnibus omninò innatum est, ut habet Tullius, & in animo quasi inscriptum, esse *DEUM*: & nulla de hominibus gens est, neque tam immanisveta, neque tam fera, quæ non, etiamsi ignoret, qualem *DEUM* habere deceat, habendum tamen sciat. (2) quid enim (ut ille idem, sapiens Cicero, ethnicus) potest esse tam apertum, tamque per-

Verbi DEI revelati scriptiq; nobis suppeditat, *veritas*, Ex. gr. *In principio creavit DEUS* (ELOHIM) *cælum & terram*: & *SPIRITUS Domini* ferebatur super aquas: *DIXITQUE DEUS* &c. Genes. I. I. seqq. conf. mox vers. 26. cap. III. 22. cap. XI. 7. XIX. 24. Ps. XXXIII. 6. Joh. I. I. seqq. *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus DEUS exercituum, plena est omnis terra gloria ejus.* Jcs. VI. 3. conf. omnino vers. 8. & cap. LXIII. 7. seqq. *Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S.* Matth. XXV. III. 19. *Tres sunt, qui testimonium perhibent in cælo, Pater, Verbum & Spiritus S. & hi Tres unum sunt*, I. Joh. V. 7. conf. Joh. X. 30. XII. 44. seqq. XIV. 9. seqq.

§. 7. Est igitur summam, ex constanti & unanimi Scripturarum traditione: Pater prima persona Deitatis, ingenitaq;, eadem: conf. mox loca: *nam etiam si sunt, qui dicantur Dii, sive in cælo, sive in terra, (si quidem sunt Dii multi & Domini multi) nobis tamen Unus est DEUS, Pater, ex quo omnia & nos in illo.* I. Corinth. VIII. 6. *Filius, sive Verbum, secunda persona, genitaq;, eadem à patre: juxta II: Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Ps. II. 7. &: *cui dixit Angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te? & rursum: ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi filius?* Ebr. I. 5. *Spiritus S. tertia est persona, ab utroq; emanans s. procedens: juxta II: Cum autem venerit paracletus, quem ego mittam vobis à patre, Spiritus ille veritatis, qui à Patre procedit, ille testabitur de me,* Joh. XV. 26. &: *Quoniam estis filii DEI, misit DEUS Spiritum Filii sui in corda vestra clamantem, Abba pater.* Gal. IV. 6.

Porisma.

Errant quocirca graviter Antitrinitarii quicunq;, Judæi, Ariani, Photiniani, Mohammedistæ, Sociniani, alii, qui sicuti DEUM ratione essentiali unum, ita unam personam esse quod, asserunt: contra, doctrinam de S. S. Trinitate tanquam paradoxum quoddam & monstrum quid negant & explodunt.

§. 8. IV. *Attributa*, propriè sic dicta, in Deum non cadunt quidem, cum nihil sit in Deo, quod non sit ipse Deus. Pro captu tamen ita dicimus hæc distingvimusq; humano, vel *διερωπωναθως*, ut loquuntur: propter diversitatem nimirum ac multitudinem, quæ fingit sibi facitq; mens humana ex imbecilli suo, conceptuum respectuumq; variorum in vel circa DEUM. Quæ ratione adeò sunt fuerintq; primùm alia eorundem *Essentialia*, alia *Personalia*: illa hanc, DEI essentiali vel esse
ejus,

ejus, hæc Personas, sigillatim unamquamque harum, concernentia. Essentialia porro mensurantur communiter juxta tritam in scholis. viam modumque triplicem, *Negationis, Eminentie & Causalitatis*: quæ juxta aded, alia faciunt Idiomata *Negativa*, alia *Affirmantia* s. positiva, alia denique *Energistica* vel Operativa: ut taceamus alia adhuc plurima, passim quæ proferuntur.

§. 9. Illa quocirca, *Essentialia*, inquam, juxta attributa, Deo competunt assignanturque; Ex. gr. (1) *Unitas*: quæ negat *πολυθειαν*, vel qualem cunquæ. Conf. Deut. v 1, 4. xxxi 11, 39. Jes. xli 1, 6. seq. Marc. x 11, 29. seqq. 1. Cor. viii, 5. seqq.

§. 10. (2) *Spiritualitas*: (adeoquæ; consequenter etiam *Intellectus & Voluntatis*) quæ negat Deum esse Corpus. Conf. Exod. xxxiii, 20. Joh. iv, 24. Luc. xxiv, 39.

§. 11. (3) *Independencia & Eternitas*: (*παχυλων* hæc, nec non alia quædam, ut lumamus conjungamusque; nonnunquam) quæ negant principium & finem in Deo, quocunquæ modo. Conf. Genes. xxi, 33. Pf. xc, 1. Jes. xli 1, 6. Rom. 1, 20. 1. Tim. 1, 17. Apocal. 1, 28.

§. 12. (4) *Infinitas s. Immensitas & Omnipresencia*: quæ Deum finitum negant, ratione loci vel spatii non tantum, sed virtutis, imò essentialitæ quocunquæ. Conf. 1. Reg. viii, 27. Job. xi, 8. Pf. cxlv, 3. Psalm. cxxkxix, 7. Jer. xxiii, 23. Act. xvii, 28.

§. 13. (5) *Simplicitas & Immutabilitas*, quæ compositione & mutatione, vel qualicunquæ caret. Conf. Psalm. cii, 27. seq. 1. Timoth. v 1, 16. Jac. 1, 17.

§. 14. (6) *Sapientia & Omniscientia*, quæ Deus omnia novit & intelligit perfectissimè. Conf. 1. Reg. viii, 39. 1. Chron. xxix, 9. Job. xii, 13. xlii, 2. Pf. xxxiii, 13. seqq. Pf. civ, 24. cxxxix, 1. seqq. Pf. cxlviii, 5. Jes. xli 1, 9. seqq. Jer. xxiii, 23. seq. Mal. iii, 16. Siracid. xvi, 16. seqq. xxiii, 27. xxxix, 24. si q. Act. xv, 18. Rom. xi, 33. seq. 1. Timoth. 1, 17.

§. 15. (7) *Omnipotentia*: quæ omnia, suæ non repugnantia naturæ (imò repugnantia, κατ' ἀνθρώπων) potest perficereque. Conf. Gen. xvii, 1. xlix, 14. Job. xxxviii, cap. xxxix, xl, xli, integra. Pf. xxxiii, 9. Pf. cxv, 3. Pf. cxxxv, 6. Matth. xix, 26. Luc. 1, 37. Ephes. iii, 20. Apocal. iv, 8.

§. 16. (8) *Sanctitas*. Conf. Lev. xi, 44. seq. xix, 2. Pf. cxi, 11. Jes. vi, 3. Apocal. iv, 8.

§. 17. (9) *Justitia*. Conf. Deut. xxxii, 4. 2. Chron. xii, 6. Job. xxxiv, 12.

& 19. Pf. ix, 8. seq. Pf. xi, 7. Pf. cxix, 137. Nahum 1, 2. Sapient. xii, 15. Sif-
racid. xvi, 12. seqq. Or. Manaf. Apocal. xvi, 5. seqq.

§. 18. (10) *Bonitas & Misericordia*. Gen. xxxii, 10. Exod. xxxiv, 6. Deut.
vii, 9. 2. Sam. xx, v, 14. Pf. xxxi, 20. Pf. xxxvi, 6. seqq. Lxxxvi, 15. Pf. ciii,
8. Pf. cxlv, 8. Jer. xxxi, 20. Thr. iii, 22. Dan. ix, 9. Of. xi, 8. Joël. ii, 13. Jon.
iv, 3. Sap. xi, 24. cap. xv, 1. seq. Sir. ii, v. ult. xvi, 12. seqq. xviii, 12. Orat.
Manaf. Matth. xix, 17. Luc. i, 50. Rom. xi, 32.

§. 19. (11) *Veritas s. Veracitas*. Numer. xxiii, 19. 1. Sam. xv, 29. Pf. xxxiii,
4. Malach. iii, 6. Rom. iii, 3. 1. Cor. i, 19. Ebr. vi, 18.

§. 20. (12) *Beatitudo & Αὐτάρχεια*, nec non *Majestas & Gloria*. Psal.
lxxii, 8. Pf. civ, 1. seqq. Pf. cxv, 1. Jes. xlii, 8. Dan. vii, 9. seq. Luc. ii, 14. A-
ctor. xvii, 26. 1. Cor. x, 31. 1. Timoth. i, 17. vi, 15. seq. Jud. v, 24. seq. Apocal.
v, 13.

§. 21. Essentialia hæcenus fuerunt *Attributa*: *Personalia* ex superio-
ribus §. 6. & 7. dictis colligere haud grave item fuerit. *Patris* v. gr. Pro-
ducere: *Filii*. Produci & producere, *Spiritus S.* Produci tantum. Vel
enucleatius magis: *Patris*, ratione sui ἀγεννησία, respectu Filii γένεσις
ακτιβα s. gignere, respectu Spiritus S. emittere sive spirare: *Filii*, respectu
Patris γένεσις passiva s. gigni, respectu Spiritus S. unâ cum Patre spirare
sive emittere: *Spiritus S.* ἐκπόρευσις sive processio, per spirationem pas-
sivam ab utroq; Patre & Filio. Conf. loca suprâ cit. §. 6. & 7. Notes: *Va-*
rios variorum circa *Attributa* divina & essentialia & personalia errores
h. l. velle perstringere, nimis prolixum foret. Vide illos apud alios.

Porisimâ.

Unum qui negat aut impugnat ex attributis divinis, consequenter & indire-
ctè etiam cetera, imò DEum ipsum negat aut impugnat.

§. 22. *V. Opera* restant adhuc divina: eademq; vel maximè proprie
sic dicta, quæ *ad Externâ* sive *Externa* vulgò vocantur, quatenus ad hæc
(externa) illa extrâ progrediuntur. De *Occultis* enim Dei, & quæ nu-
sqvam revelata sunt nobis, frustra, imò impiè laborat homo.

§. 23. Mitiùs haud multò sentiendum quoq; de *Decretis divinis* ante
tempus vel ab æterno à Deo factis, qualiacunq; illa sint: quatenus nimi-
rum hæc extrâ Verbum Dei concipiuntur revelatum, vel certè minùs re-
spondent Executioni divinæ factæ à Deo in tempore, Rectissimè enim
hæc: *Qualis executio divina in tempore, tale quoq; decretum Dei ante*
hoc:

hoc : & vice versa. *Qui Canon fundatur firmissimè in attributo Immu-
tabilitatis simplicissimæ divinæ.*

§. 24. Jam *Decreta* divina tot ergò ferè numerari possunt, quot *Exe-
cutionis* opera. Inter quæ eminent tamen facilè: alterum *circa Uni-
versum* hoc (*Creationis, conservationis &c.*) alterum in specie *circa Ho-
minem* : & in specie vicissim *circa hunc Prædestinatio*, ut vocant, s. Ele-
ctio quorundam, quorundam verò *Reprobatio* : quæ utraq; tamen, (no-
tes statim) non absoluta, sed conditionata vel limitata sunt : quatenus
nim, fundantur (vel minùs) in Mediatore uno toto generis humani (vel
inter Deum & hominem) *Messia*, CHRISTO JESU : & hic fide verà,
(vel minùs) ab hominibus, & finaliter quidem apprehenditur: quo de suo
loco fusiùs. De hisce igitur hæc habemus Verbi divini loca: *Jef. xiv, 27.*
xlv, 9. seq. Sap. i, 13. seq. ix, 13. xl, 25. xii, 15. Matth. xx, 23. Joh. iii, 18. Act. iv,
28. c. xv, 18. Rom. viii, 28. seq. xi, 13. seqq. xvi, 25. i. Corinth. i, 26. seqq. c. ii,
7. Ephes. i, 3. seqq. 2. Thess. ii, 13. 2. Timoth. i, 9. Jacob. ii, 5.

Porissima.

*Horribile facessat heic Decretum absolutum Calvinianorum : de electis abso-
lutè, reprobisq; ita, alijs alijsq; hominum. Zyvingl. l. contr. Catabapt.
Non soli, inquit, Credentes Filii DEI sunt, sed ii, qui electi sunt, etiam se
morianitur anteqvam credant. Et in exposit. fid. ad Christian. Re-
gem : Hic, in vita æterna visurus es Herculem, Arisidem, Numam, Ca-
tones, Scipiones, &c. Conf. cum his, Paræus in Iren. cap. 28. Gual-
therus, Tossanus, Sohnius, alij.*

§. 25. Porro *Opera* ipsa illa *externa* divina facta vel in tempore vel
futura adhuc (lege Verbi revelati) concernunt iterùm aut *Universum*
hoc, aut in specie *Hominem*. Ibi est illius (Universi) *Creatio, Conservatio*
& *Consummatio* sive annihilatio. Hic *Hominis Fabrica* in specie sive *Sta-
tus* ejus in hac *Vita* vel *post hanc*. In hac porro ejus *Integritas, Miseria* & *In-
faamatio* : post hanc *Mors, Resuscitatio, Dijudicatio* ad Mortem vel Vitam
æternam. De quibus singulis suo in quolibet loco pluribus agendum.
Hic instituti habita nostri ratione, *συντάξις* ita paucissimisqve porro
habendum.

§. 26. *Creatio* hujus Universi è Libro Rationis & Naturæ languidiùs,
firmus multò & perfectius è Scriptura S. demonstratur. Argumenta ex
illis alibi vide. Scripturam S. quod concernit, est *Creatio Opus Dei*, &
quidem totius S. S. Trinitatis, quo Idem ex nihilo cælum & terram, & o-

omnia quæ in iis sunt, jam olim spatio sex dierum potentissimè produxit, idq; eò modò & ordine in sacris literis nobis exposito. Conf. jam Gen. 1, 1. seqq. it. vers. ult. cap. 11, 1. seqq. Exod. 14, 11. xx, 11. Nehem. 12, 6. Pf. xxxiii, 6. seqq. Pf. cxlvi, 6. Jes. xlv, 12. & 18. Jer. xxvii, 5. Sap. 1, 13. seq. Sir. xxxix, 26. Oratio Manass. Joh. 1, 1. seqq. Act. 14, 24. xiv, 15. seq. xvii, 24. seq. Rom. xi, 36. Coloss. 1, 16. Ebr. xi, 3. Apocal. 14, ult.

Porisma.

Errat adeò præsertim Aristoteles, Philosophorum coryphaus, & qui cum illo faciunt, qui Mundum aeternum statuunt.

§. 27. *Conservatio* (quorsum spectat etiam *Gubernatio*, uno nomine aliàs *Providentia* divina) manifesta satis est vel ex naturæ libro, undecunq; nec negari illa possibilis. Estq; aliud nihil, nisi continuata *Creatio*, vel *Creationis* continuatio quædam; aut rectius & plenius: *Actio Dei*, quæ res à se creatas universas & singulas, maximè & in specie hominem non tantùm sustentat & conservat; sed etiam actiones hominum omnes & singulas præscit, bonas porro probat, juvat, promovet, malas odit, detestatur, prohibet, easdemq; vel impedit vel permittit, ita tamen ut dirigat ad sui gloriam & in bonum; salvandorum præcipuè, finem. Conf. jam Genes. viii. ult. L. 20. 2. Sam. xv, 25. seq. xvi, 10. 1. Chron. iv, 10. Job. xii, 10. xxxvi, 26. seqq. cap. xxxvii. xxxviii. xxxix. xl. xli. integra. Pf. 17, 4. Pf. xxxiii, 13. Pf. lxxiii, 24. Pf. civ. totus, Pf. cxxxix. totus. Pf. cxlvii. totus. Proverb. xvi, 1. & 9. it. 33. xix, 21. xx, 24. xxi, 1. & 30. seq. Jes. xl. 26. seq. xlii, 5. xliv, 24. seqq. xlv, 6. Jer. v, 24. x, 23. Hos. ii, 8. Amos iii, 6. Sapient. 111, 9. vi, 8. seqq. vii, 16. xi, 21. seqq. xii, 18. seqq. xiv, 3. xv, 1. seqq. Tob. 1, 13. seqq. 11, 12. xii, 13. Sirac. xi, 14. Or. Manass. Matth. vi, 25. seqq. x, 29. seq. Luc. xii, 6. xxi, 18. Joh. v, 17. Act. xvii, 25. seqq. Rom. xi, 36. Philipp. 11, 13. Colos. 1, 17. Ebr. 13, 1. Petr. v, 7.

Porisma.

In toto igitur mundo nihil loci est vel cæca Fortuna vel Fato Stoico: accurrit quidem Deus cum actionibus humanis, sed non malitiâ earundem, nec causa est peccati, ullò modò.

§. 28. *Consummatio Mundi* s. *Annihilatio* ejusdem ex Verbo revelato præcisè fortè cognoscitur. Estq; *Actio Dei*, futura adhuc & aliquando, imò brevi, quæ cælum & terram, & omnia quæ in iis sunt, extra angelos & homines, in nihilum iterùm rediget, modò in sacris literis nobis revelato & descripto, Conf. Pf. cii, 36. seq. Jes. xxxiv, 4 1, 6. Matth. xxiv, 14. seqq.

seqq. Marc. xiii, 31. seqq. Luc. xvii, 27. seqq. xxi, 33. seqq. Actor. i, 7. Rom. viii, 19. seqq. i. Theff. v, 2. seqq. Ebr. i, 10. 2. Petr. iii, 7. seqq.

Porisma.

Valeant heic ἐπιπλάται, irrisores & Epicurai illi, de quibus in 2. Petr. iii, 3. & Jes. lvi, 12. nec non ethnici & baretici quicumq;, contrarium quibus placet.

§. 29. Creationis operæ porro par nobilissimum in specie sunt *Angeli & Homo*. De hoc mox suo loco. *Angeli* Considerationis iterum sunt & naturalis (ex naturali lumine) & revelatæ, in Verbo divino. Prior modus languidior vicissim non nihil est. Posterior magis certus. Sunt autem Angeli substantiæ merè spirituales, finitæ, creatæ à Deo in excellentiore perfectione cujusdam gradu, sapientiâ, justitiâ, sanctitate, virtute, arbitrii, libertate, in gloriam & laudem Dei, ac hujus & hominum ministerium: quorum alii (boni, ita deinceps dicti) in illa bonitate & felicitate perstiterunt, confirmatiq; sunt; alii (mali) liberè à Deo averti, hostes hujus hominumq; abjurati facti, ab illo æternæ adeo damnationi adjudicati. Conf. Genes. i. ult. cap. ii, 1. 2. Reg. vi, 16. seqq. Pf. xxxiv, 8. Psal. xci, 11. seq. civ, 4. Jes. vi, 3. Dan. vii, 10. Marc. v, 9. Luc. i, 19. xvi, 22. Joh. viii, 44. Ephes. vi, 12. Coloss. i, 16. Ebr. i, 14. 2. Petr. ii, 4. Jud. v. 6. Apocal. xii, 7. xix, 10.

Porisma.

Angelos olim Sadducæi & xxiii, 8. hodieq; Epicurai sic dicti, malè negabant, negant. Caterùm, invocandi aut adorandi minimè sunt. Apocal. xix, 10. xxi, 9.

§. 30. *Homo* restat, animal rationale, vulgato termino: de quo mox in sequentibus.

NOTE.

De DEO & S. S. Trinitate articulum Vid. & conf. Form. Concord. sive August. Confess. art. 1. pag. m. 9. Apolog. Ejusd. pag. 50. Art. Smalcald. Part. i. pag. 303.

De Prædestinatione &c. Form. Concord. Epitom. art. xi. p. m. 617. seqq. & solida Declaratio, art. dicto pag. 797.

seqq.

EXERCITATIO

II.

ANTHROPOLOGIA:

specialiter sic dicta.

SUMMARIUM.

Status Hominis (primi) integer, vel Integritatis status, quem vocant; Imago Dei, & quid sit? Anima humana. Corpus. Immortalitas utriusq;. Liberum arbitrium. Habitaculum hominis primi sive Paradisus. Arbor Vitæ, & scientiæ boni & mali. Dominium in Creaturas. Status Peccari s. Miseriæ: Peccatum primum sive Adamiticum. Originale vel naturale. Servum arbitrium. Actuale vel personale peccatum. Mala poenæ.

TRACTATIO.

§. 1. **A**nthropologia Objectum est *Homo*. Hic jam specialiter consideratur, ut supra Exercitatione præced. §. 25. ex parte dictum, vel in hac *Vitâ*, vel post *hanc*. In hac porro Ejus spectanda 1. *Integritas* originalis, 2. *Miseria* consecuta, & 3. deniq; *Instauratio* illius, primæque integritatis, quanta, quanta in hac mortalitate conceditur. Notes: Hic cellat fere vel maximèq; Lumen naturale.

§. 2. *Integritatis Status* (qui & vulgò Status primi hominis vel Imago Dei) varia in sese involvit continetq;. Qualia distinctè considerabimus. Suntq; v. gr. 1. *Imago DEI*, sive divina, in homine, in genere considerata: quæ aliud nihil est nisi *Qualitas* concreata primo homini, & adeò connaturalis, quâ certo atq; conveniente modo (accidentaliter & per gratiam) referebat Creatorem suum, consistens in intrinsecâ, excellentiore & admiranda totius hominis perfectione, omniumq; animæ & corporis virium rectitudine, in specie notitia Dei & creaturarum certiore, iustitia & sanctitate verâ, libero arbitrio ad faciendum bonum & fugiendum malum, deniq; immortalitate animæ & corporis, & horum omnium in posteros propagatione, domicilii commodâ habitudine, nec non dominio in creaturas, animantia maximè. Conf. jam & vide Gen. 1, 26 seqq. cap. 11, 19. seq. cap. v, 1. seq. Eccl. vii, 30. Sapient. 11, 23. seq. Sirac. xy, 14. cap xvii, 1. seqq. 2. Cor. iii, 18. Eph. w, 24. Coloss. iii, 10.

Pori-

Minimè Imago DEI in primo homine fuit Substantia ipsissima hominis, nec item supernaturalis & extrinseca habitudo vel donum quoddam: quò ipso tamen illi hac atq; similià alia quòq; ex. gr. DEI gratiosam inhabitationem, &c. non denegamus.

§. 3. II. In Specie *Anima hominis*. Cujus consideranda: 1. *Origo*: quæ divina, quippe inspirata illi à Deo Gen. 11, 7. alibi. 2. *Natura & proprietates vel facultates*. Quarum ratione anima humana est Spiritus finitus, incompletus, determinatus essentialiter ad corpus humanum: a deoq; rationem quæ formæ habet in homine, cujus beneficio homo vivit, sentit, ratiocinatur, intelligit, vult, sermocinatur &c. De quibus in pneumaticis, maximè verò physicis. 3. *Propagatio*, quæ fit per traducem, ut loquuntur. De quo & ipso præsertim in physicis. Conf. & vid. loca: Gen. 1, 26. seqq. cap. 11, 7. v. 3. Job. 11, 10. xxxiii. 4. Eccl. 7, 30. seq. cap. 11, 7. Zach. 11, 1. Sapient. 1, 13. seq. cap. 11, 23. seq. viii, 19. 1. Cor. 11, 11. Eph. 1, 23. seq. Col. 1, 15.

Porisma.

Nòn adeò anima in-vel educitur: hoc est, creatur de novo aut infunditur; vel educitur demùm à potentiâ, nescio quâ, materia.

§. 4. III. *Corpus humanum*: cujus iterùm notanda: 1. *Origo*; quæ materialis, quantum sexum utrumq; Gen. 11, 7. & 21. Job. x, 8. seq. 2. *Sexus generinus*: mas & fæmina. 3. *Temperamentum* vel temperies & *σχιός* cum corporis & partium inter sese, tum ad animam pulcherrima & perfectissima. 4. *Statura erecta*, præ reliquis omnibus animalibus. 5. *Impassibilitas, &c.* De quibus & ipsis partem in physicis. Vid. jam & conf. Gen. 1, 27. cap. 11, 7. & 21. cap. 11, 7. xviii, 27. Job. x, 8. seqq. Eceles. 11, 5. seqq.

Porisma.

Et mulier ad imaginem DEI creatæ est: imminuta licet dominii dignitate:

1. Corinth. xi, 7. seqq.

§. 5. IV. *Immortalitas utriusq;*, & animæ & corporis: ut scilicet posset non mori. Nota distinctio: inter posse non mori, non posse mori, & non posse non mori: quorum illud, primum, primi status hominis (hujus de quo sermo hac vice nobis) alterum futuri, tertium præsentis. Conf. jam Gen. 11, 7. Sapient. 11, 23. seqq. cap. 11, 1. Matth. x, 28. Rom. 7, 12. cap. vi, 23. viii, 10.

Poris-

Perperam illam adeò quondam Pelagiani, hodiè verò Photiniani negabant, negant.

§. 6. V. *Liberum arbitrium* (quod & rectitudinis, à servitute & miseria aliàs vocatur) maximè circa legem vel præceptum speciale, de non comedendo ex arbore scientiæ boni & mali: quatenus liberè, æquabiliter & mutabiliter se homo habebat, ut & posset peccare & non peccare, illud verò (præceptum speciale) servare vel transgredi, Conf. Gen. 11, 16. seq. Sirac. xv, 14. seqq. cap. xvii, 6.

§. 7. VI. *Locus habitationis*, Paradisus vulgò, Scripturæ S. vel Mosi hortus Eden. In quo præ cæteris arboribus insignes fuère: Vitæ, & scientiæ boni & mali: ab eventu, per $\omega\epsilon\gamma\lambda\eta\psi\upsilon\nu$ hæc sic dictâ. Conf. Gen. 11, 8. seqq. cap. 111, 22. seqq.

§. 8. VII. *Dominium* deniq; *in Creaturas*, animantia maximè: & quantum concessionem & ejusdem usurpationem liberam. Conf. Gen. 1, 26. seqq. Ecclef. vel Sirac. xvii, 3. seq.

§. 9. Statum Integritatis *Miseria hominis* excipit: quæ cœpit in Lapso, ut loquuntur, primi hominis. (Notes heic ante omnia: minimè hujus (Lapsus) Causam Deum esse, vel hunc Opus Dei: quæ inter (opera divina) numeratur idem quidem hoc loco; ut & consequentia: saltem recenseri hîc ordine successionis vel doctrinæ.) Ubi adeò *de Peccato primo* sive Adamitico: sequitur hoc *Originale* sive naturale. Ubi *de Servo arbitrio* quoq; (qualia vel naturæ factor prodit inter alia.) Hinc *Actuale* sive personale succedit peccatum. Omnia hæc; sequuntur *Malapæna*, *Miseria*, *crux* & *calamitates variæ*, animæ & corporis, vel spirituales & temporales. Deniq; & in specie *Mors temporalis* & *æterna*. De quibus singulis suis in locis singulis.

§. 10. *Lapsus* sive *Peccatum primi hominis*, Adami & Chavæ, consideratur maximè quantum 1. Causam efficientem s. antecedentia 2. Lapsum vel rem ipsam. & 3. Effectum vel consequentia. Causa efficiens est vel remota vel proxima: remota, principalis vel instrumentalis: principalis Diabolus sive Spiritus malus, serpens ille antiquus, Gen. 111, 1. seqq. Sapient. 11, 28. Johann. viii, 44. Apocalypf. xii, 9. Instrumentalis, Serpens naturalis, Gen. 111, 1. seqq. 2. Cor. xi, 3. 1. Joh. 111, 8. Proxima, Abusus liberi arbitrii in primis hominibus, Gen. 11, 16. seq. c. 111, 1. seqq. Sirac. xv, 14. seq. Lapsus ipse & in sese aliud nihil fuit, nisi Inobedientia ipsissima

suma & libera atq; actualis Apostasia à Deo ipsomet, vel, quod idem est aut specialius: transgressio libera & actualis legis divinæ de non comedendo fructu arboris vitæ, scientiæ nempe boni & mali Gen. 11, 16. seq. cap. 111, 1. seqq. Rom. v, 18. seq. 1. Johan. 111, 4. Effectus sive consequentia hujus Lapsus vel delicti primi primorum hominum sunt: respectu Dei, Ira justissima hujus: respectu Hominis, mors temporalis & æterna (nisi hujus facta concessaq; fuisset remissio per Messiam &c.) hoc est, privatio & amissio Imaginis concreata divinæ, unâ cum annexis eidem, contrâ contrariorum in illorum locum positio: qualia sunt fuereq; v. gr. apertio oculorum, nuditatis adeoq; peccati & miseræ sensus, reatus, ignorantia summa, conscientiæ stimulus, terror, metus, tremor, trepidatio, fuga Dei, extenuatio peccati, pœnarum quo ad singulos irrogatio & sensus, terræ maledictio, similia: respectu denique posterorum, similibus (præcedentium) in eisdem jure hæditario (ex radice vel stipite tanquam in arborem) propagatio. De quibus singulis mox, in subseqq. conf. & vid. jam iterum Gen. 11, 16. seq. cap. 111, 7. seqq. v, 3. Sapient. 11, 23. Rom. v, 12. & 18. seq. cap. vi, 23. &c.

Porismata.

1. *Minimè DEUS, ut & supra à ex parte jam dictum § 9. est causa Lapsus primorum parentum: contra Calvinum* (Justit. lib. 111. cap. 23.) & *Calvinianos*. Conf. Gen. 1. ult. 11. 17. cap. 111. 8. seqq. Pf. V. 5. Sapient. 1, 13. 11. 23. xi, 15. Siracid. xv, 14. 1. Johann. 11, 16.
2. *Primum & principale hominis primi peccatum non fuit Superbia: contra Scholasticos & Pontificios nonnullos*. Conf. loca supra cit.
3. *Peccati primi s. Adamitici nos jure hæditario pœnas luimus contra Pelagianos*. Conf. & supra cit loca.

§. 11. Peccatum primum sive Adamiticum, cheu, *Originale* vel potius *Originatum* aut *Naturale* excipit. Quod est aliud nihil, nisi primi illius (vel veriùs Consequentium ejus) transplantatio vel propagatio naturalis in posteros: vel labes ex illo contracta jure hæditario: Carentia adeoq; non tantum totalis Justitiæ illius originalis, sed contrâ etiam annata totius Naturæ omniumq; ejus virium pessima, summa & imperferutabilis corruptio (positivi quid adeo & vitiosa Qualitas vel habitus) maximè quæcumque spiritualia: ex. gr. Ignorantia summa in mente sive intellectu, malitia in voluntate, concupiscentia in appetitu, repugnantia deniq; omnium omninò virium: (origo unde deinceps A-

Qualiam omnium peccatorum) æquè ut peccatum primum, ita hoc quoque (Originale) iræ Dei, mortisq; temporali & æternæ obnoxium. Conf. & vide nunc loca: Gen. vi, v. 5. cap. viii, 21. 1. Reg. viii, 46. Job. xiv, 14. seq. c. xv, 14. seq. Pf. li, 7. Pf. cxlii, 2. Prov. xx, 9. Eccl. vii, 21. Jer. x, 23. c. xvii, 9. Matth. xv, 19. Joh. iii, 6. Rom. iii, 23. cap. v, 12 & 19. vi, 12. vii, 7. 17. 23. seqq. viii, 7. Gal. iii, 22. Ephes. ii, 3.

Porismata.

1. *Errant adeoque in defectu maximè Pelagiani & qui his succenturiant ex parte Scholastici & Pontificii, qui peccatum originale vel solo exemplo & imitatione propagari censent, aut quocundq; alio modo extenuant idem nimis.*

2. *In excessu contrà errant Manichæi veteres, bodicq; Flaciani vel Flacii ipse, Clav. part. ii. tract. 6. qui peccatum originis cum ipsa hominis Substantia confundebant confunduntqve.*

§. 12. *Servum arbitrium, in spiritualibus quidè & vel maximè, malo Originis huic in specie implicatur annumeraturq; rectè. Quatenus homo post lapsum non amplius ut antè se omninò liberè, æqualiter & mutabiliter habet ad bonum vel malum, sed hocce, malum tantum fere, (exceptis scil. rebus civilibus & externis) maximè & omninò in spiritualibus & divinis, ut non possit ferme non peccare, multò minus ex propriis & naturalibus viribus quidem legi & justitiæ DEI ullo modo satisfacere, vel ad idem faciendum aliquo modo se præparare, applicare, operari quid aut cooperari; nullo modo: adeò ut mortuo hac in parte, quin duro lapidi vel stupidi aut trunco rudi absimilior haud, nisi deterior, ex sententia sacræ scripturæ, sit. Conf. jam omninò loca: Gen. vi, 5. cap. viii, 21. Pf. xiv, 3. Sap. ix, 13. seqq. Johann. viii, 34. xv, 5. Rom. vii, 14. seqq. cap. viii, 6. seq. 1. Corinth. ii, 14. 2. Cor. iii, 5. Gal. V, 17. Eph. ii, 3. seq. cap. ii, 3. iv, 17. seqq. v, 8. Philip. ii, 13.*

Porisma.

Errant quocirca omnes ii, Pelagiani & Synergista quicunque, qui viribus arbitrii humani in divinis atque spiritualibus plus æquo tribuunt.

§. 13. *Actuale sive Personale (singulorum) succedit peccatum, quod est (nisi veriùs hoc in genere) definitore Apostolo 1. Johann. iii, 4. uno verbo: ἀνομία, illegalitas, h. e. transgressio legis, vel quicquid deviat à lege: specialius, quicquid, vi originalis peccati primò, contra legem Dei peragitur à singulis hominibus sive factò, sive dictò, sive cogitationibus*

nibus (corde , ore , opere) quibus aded bonum omittitur vel malum committitur, iterumq; ira DEI & pœnæ temporales & æternæ contrahuntur accumulaturqve. Eius species varias multiplicesq; prolixum nimis, imò impossibile vix non, foret fueritq; h. l. velle recensere: eminent inter illas interim facile peccatum contra Conscientiam & in Spiritum Sanctum. Vid. & conf. jam II. Gen. iv, 7. seqq. cap. vi, 1. seqq. 1. Reg. viii, 46. Psal. v. 5. Ps. xiv, 3. Psal. xix, 3. Ps. xlv, 8. Psal. cxxx, 3. Proverb. xx, 9. Thren. iiii, 39. seqq. Hos. iv, 2. Sapient. ii, 23. seqq. Tob. iv, 6. Sirac. xv. ult. cap. xxi, 2. Matth. xii, 31. cap. xv, 19. Joh. iii, 19. Rom. iii, 12. cap. viii, 13. 1. Corinth. vi, 9. Gal. v, 19. seqq. Ephes. v, 5. Ebr. x, 26. 1. Johann. 1, 8. ii, 16. cap. v, 16. Jacob. I. 15. iii, 2. iv. ult. Apocal. xxi, 8.

Porismata.

1. Neutiquam iterum DEUS est causa peccati, ullo modo: contra Calvinianos.
2. Etiam concupiscentia prava in piis est peccatum: contra Pontificios.
3. Omne peccatum ex se & natura sua est mortale: nullum veniale.

§. 14. Peccati in genere effectus vel fructus mali sunt mala pœnæ, miseria, crux & calamitates variæ & multiplices, animæ & corporis, spirituales & temporales, deniq; mors temporalis & æterna. Conf. loca Gen. iii, 16. seqq. xi, 7. seq. 1. Chron. xxx, 15. Job. v, 7. cap. vii, 1. xiv, 1. Psal. xxxix, 12. seqq. xc, 8. seqq. Eccles. i, 8. Jerem. ii, 19. cap. iii, 37. seq. Amos ii, 6. Sap. xi, 17. xvii, 10. seq. Sirac. vii, 16. cap. xxxviii, 15. xl, 1. seqq. Rom. v, 12. cap. vi, 23. cap. vii, 24. viii, 35. seqq.

NOTÆ.

De Imagine DEI s. Justitia Originali in homine: Vid. & conf. Aug. Confess. Apolog. art. ii. pag. m. 53. seq.

De Libero arbitrio in homine: Vid. Aug. Confess. art. xviii, pag. m, 14. seq. Apolog. art. dicto, pag. 217. seqq.

De Causa peccati: Aug. Confess. art. xix. pag. 15. Apolog. art. eodem, pag. 219. seq.

De peccato Originis sive Originali: Aug. Conf. art. ii. pag. 9. seq. Apolog. art. dicto, pag. 50. seqq. Art. Smalcald. part. iiii. art. i. pag. m. 317. seq. Form. Concord. Epit. art. i. pag. 572. seqq. & solida Delarar. art. eodem pag. 639. seqq.

De Servo arbitrio: Aug. Conf. art. xviii, pag. 14. seq. Apolog. art. di-

16
to, pag. 217. seq. Art. Smalcald. Part. III. art. I. pag. 318. Form. Concord. Epit. art. II. pag. 578. seqq. Declarat. art. eodem, pag. 654. seqq.

EXERCITATIO III. CHRISTOLOGIA:

sic dicta.

SUMMARIUM.

Scriptura S. (cujus utpote scopus CHRISTUS, Salus hominum)
Lex. Evangelium. Sacramenta. -Legis Descriptio: divisio & Usus,
Evangelium quid & quale? Universalis Dei gratia. Universale meritum
Christi Jesu. Hujus Descriptio. Naturæ duæ. Persona, & huc concernen-
tia: Unio duarum naturarum: Communio harum nec non idioma-
tum: genera harum tria; Status duplex: Exinanitionis & Exaltationis. Of-
ficium triplex: propheticum, sacerdotale & regium. Specialia de Eodem,
Christo: Conceptio, Unio, Nativitas, Educatio, ministerium publ.
doctrina & miracula: Passio: Mors: sepultura: Descensus ad inferos:
Resurrectio à mortuis: Ascensio ad cœlos: Sessio ad dextram Dsi Pa-
tris. Universalis Vocatio per Spiritu S. De hac, in genere. Conversio ho-
minis ad Deum: ubi ad eò locus de Pœnitentia vel Contritione & Fide.
Justificatio hominis coram Deo Renovatio vel sanctificatio & Bona O-
pera: item, Conservatio & Confirmatio finalis in bono. Sacramenta in
genere. Circumcisio. Agnus paschalis. Baptismus & S. Cœna. Hierar-
chiæ tres: (præmittitur doctrina de Ecclesia) status nempe ecclesiasti-
cus, politicus & œconomicus. Demùm Status hominis post hanc vitam:
Mors, ad eòque status Animæ post mortem & sepultura corporis. Re-
suscitatio mortuorum. Extremum judicium. Infernus. Vita denique
æterna.

TRACTATIO.

§. 1.

Status Instaurationis, cujus supra Exercitatione præcedente sub initi-
sum mox, §. 1. facta mentio, sequitur. Hic fundatur unice vel cognos-
citur ex Verbo Dei revelato scriptoq; eodem: S. *Scripturum* vulgato vo-
cant nomine (Quæ de, tanq. Principio cognoscendi, Religionis & fidei
articu-

articulorum omnium & singulorum alibi & ex professo quod dicas; Hujus scopus & finis princeps vel primarius est CHRISTVS JESVS, Salus hominum. Præcedit in Eadem (Sa. S. fœdere tanquam scripto) *Lex*, sequitur *Evangelium*; ob signant hæc sigilla, vulgò *Sacramenta* dicta &c.

§. 2. *Lex*, Concio gravis, de Integritatis statu (hominis) amisso, miseriâq; præsentè agit, & in specie eundem de peccatis admonet, arguit, terret dejicitq; ad interitum usque sive mortem æternam. De hac in communi sequentia habentur S. Scripturæ ll. Exod. xx, 1. seqq. Deut. v. 6. seqq. cap. vi. §. xxvii. 27. Pf. xix. 8. seqq. Proverb. vi. 23. Eceles. xii, 1. 3. seq. Jerem. xxii, 29. c. xxxi. 31. seqq. Mich. vi. 8. Matth. v. 18. cap. xxii. 37. seqq. Act. xv. 10. Rom. ii. 14. seqq. cap. iii, 20. cap. iv. 15. vii, 7. seqq. x. 4. xii, 8. Gal. iii, 21. cap. v. 14. Coloss. ii, 16. 1. Timoth. i. 5. Ebr. viii, 8. seqq. cap. x, 1. seqq.

§. 3. Jam, si pressius & plenius utamur; hanc persequi doctrinam velimus: *Lex*, in genere considerata, aliud nihil est, nisi Divinæ Voluntatis constitutio atq; ordinatio æterna & immutabilis, de præstando hancce, quantum DUM quantumq; hominem vel proximum, obedientialiter ab omnibus omnino hominibus, & quidem perfectissimò modo, in Dei gloriam & hominum temporalem & æternam salutem, vel vice versa, perniciem summam. Conf. Deut. vi, 5. cap. xxvii, 27. Eceles. xii, 13. Baruch. iv, 1. Matth. v, 18. cap. xxii, 37. Jacob. ii, 10.

§. 4. Temporis, loci, aliarumq; circumstantiarum habito respectu, quincuplici fere potest distingvi ratione, quippe hoc modo est *Lex Naturalis* vel naturalis, hominum cordibus originaliter à Deo impressa vel inscripta: quæ de Rom. ii. 14. seqq. cap. i, 18. seqq. &c. quæ considerari potest iterum vel ante lapsum vel post hunc: illo tempore perfecta erat omnibusque numeris absoluta, atq; sufficiens ad salutem hominis temporalem & æternam. V. Gen. i, 27. Lev. xviii. 5. Deut. xxx, 15. Neh. ix. 29. Sapient. ii, 23. Sirac. xv, 14. Luc. x. 28. Jacob. i, 25. hoc, in præsentì statu, imperfecta & insufficientis est ad salutem: Rom. vii, 18. seqq. Galat. v, 17. &c.

§. 5. II. *Lex* (illo, naturali, in & post lapsum oblitterato fere & amisso) repetita solenniter & revelata à Deo, (quæ & hodiè *Morsu* dicitur) per Moysen, comprehensaq; maxime in Decalogo: quo de Exod. xx. & Deuter. v. & capp. seqq. Atque, ut supra dictum jam, Obedien-

tiam ab hominibus perfectissimam requirit, Deuter. VI. 5. cap. xxvii. 27. 1. Sam. xv. 22. impossibilis interim illa præstita hominibus, Psal. cxliiii. 2. Luc. xvii. 10. Rom. iii. 20. cap. iv. 15. cap. vii. 10. seqq. viii. 3. 2. Corinth. iii. 7. Gal. iii. 10, 11. 21. &c.

§. 6. III. Cui accessit in specie (& mutabiliter, vel obnoxia mutationi, ad tempus) *Judicialis*; ita vocata, vel forensis aut civilis, concernens speciatim politiam atq; disciplinam externam in populo Israelitico conservandam. Cujus major pars describitur Exod. cap. xxi. xxii. & xxiii. alibi: abrogata in sese hodie, minimeq; quæ nos obligat. Genes. xlix. 10. Matth. xxii. 21. Ephes. ii. 14. seqq. Rom. xiii. 1.

§. 7. IV. Item *Ceremonialis* vel ecclesiastica, statum quæ concernit ecclesiasticum & ceremonias in populo Judaico observatas, quantum cultum totum Leviticum, & in specie sacrificia, quibus typicè Messias cum suis beneficiis adumbrabatur, & per fidem fidelibus & electis applicabatur salutariter. Describiturq; maximè in Exodi capp. posterioribus, à xxv. ad fin. item Levitico, & ex parte Deuteronomio: abrogata & ipsa hodie, minimeq; quæ nos obligat amplius: conf. Jerem. xxxi. 31. Daniel. ix. 27. Actor. xv. 10. Col. ii. 16. Ebr. viii. cap. x. 1. seqq.

§. 8. V. *Renovata denuò*, declarata & impleta demùm per Messiam, Jesum Christum. Conf. Deuter. xviii. 16. seqq. Matth. v. 17. Rom. v. 19. cap. viii. 3. x. 4. Gal. iii. 13.

§. 9. *Legis Usus*, quantum statum hodiernum, faciunt vulgò triplicem: & quantum hominem convertendum vel nondum renatum, & quantum conversum vel renatum. Ibi est (1) *pædæviticus* (2) *politicus*. Ille descriptus suprâ sub initium hujus Loci §. 2. & 3. conf. præsertim Rom. iii. 20. cap. iv. 15. vii. 7. Gal. iii. 19. Hic correspondet Judicialis (suprà membr. iii) usui: dirigiturq; contra intractabiles & contumaces quoscunq; homines: conf. Psal. xxxii. 9. 1. Timoth. i. 6. Hic (3) quantum conversos & renatos, *Didascalicus* est, ut sit pijs certa quædam regula vel norma verè, piè sancteque vivendi: conf. Ps. i. 1. seqq. cxix. 105. Proverb. vi. 23. Mich. vi. 8. Rom. xiii. 8. 1. Cor. ix. 27. Gal. v. 14. 1. Tim. i. 5. Ebr. xii. 8.

Porismata.

1. *Legis doctrina, juxta quidem Antinomus, ex Ecclesia minimè proscribenda vel eliminanda, sed retinenda omninò est.*
2. *Christus non fuit novus Legislator: contra Pontificios & Photinianos.*

§. 10. *Evangelium* Concio *svavis* est vice versa, agitq; 1. De *Universali* gratia & misericordia Dei Patris, erga genus humanum 2. De *Universali* merito sive Mediatore (inter Deum & hominem) Dei filio, Deo-homine, Messia, Jesu Christo, 3. De *Universali* Vocatione, oblatione & collatione (præcedentium) per Spiritum S. Vel concisus aliquantum: *Evangelium* est doctrina divinitus revelata, plena consolationis & salutis, de restitutione hominis vel reconciliatione ejus cum Deo, in specie peccatorum remissione merè gratuita, nec non vitæ æternæ hæreditate in, per & propter Christi meritum fide apprehensum. Brevius adhuc, definitore Apostolo: *Evangelium* est potentia Dei ad salutem omni credenti: Rom. 1. v. 16. De hoc, *Evangelio*, in genere, hæc habemus sequentia mox Sacræ Scripturæ II. (Ubi, qvæ admodum ex superioribus jam quidem patet, attendendum maximè ad hæc tria principalia ejus cupita: De *Universali* Dei gratia & misericordia, de *Universali* Mediatore, Christo Jesu, de *Universali* Vocatione Spiritus Sancti: quibus accedit Fides, quæ tanquam instrumentalis causa salutis humanæ, præcedentia omnia apprehendit, applicat sibi, salutariaq; h. m. reddit) Jam, conf. & v. Gen. III, 15. Ps. LI, 7. seqq. Jes. XL, 1. seqq. cap. LII, 7. seqq. LV, 1. seqq. cap. LX, 1. seqq. LXI, 1. seqq. Jerem. XXXI, 31. cap. XXXIII, 14. seqq. Marc. 1. 1. & 15. cap. XVI, 15. seqq. Luc. II, 10. cap. IV, 18. Joh. 1. 16. seqq. III, 16. seqq. Actor. XV, 10. seqq. Rom. 1. 1. & 16, cap. IV, 2. seqq. X, 4. seqq. XVI, 25. seqq. 1. Cor. 1. 21. cap. XV, 1. seqq. 2. Cor. IV, 3. seqq. cap. V, 18. seqq. Gal. 1. 11, cap. III, 11. seqq. Eph. 11, 4. seqq. Col. 1. 23. & 25. seqq. Ebr. XIII, 8. Apocal. XIV, 16.

Porismata.

1. *Evangelium, propriusimè sic dictum, non est doctrina tota Christiana, multò minus Concio Legalis vel penitentia.*
2. *Bonorum Operum meritum heic exesto: fortiter id repellente præsertim Apostolo ad Romanos, alibi: contra Pontificios.*
3. *Absolutum item & horribile decretum Electionis & Reprobationis exulter valeatq;: contra Calvinianos.*

§. 11. *Universali* Gratia, dilectio & misericordia Dei Patris (in, per & propter Christum fide apprehensum) erga genus humanum &c. succedit. De qua notetur 1. quod sit totius S. S. Trinitatis opus, adscribatur Patri, ex more, ratione originis & ordinis, qui utpote filium suum unigenitum dedit &c. 2. quod sit, non absoluta, seu limitata vel ordinata, in respectu ad mediatorem Christum ejusdemq; meritum nec non fidem homi-

hominum, 3. quod sit *vera, mera* in sese & *seria*, non ficta, fucata vel affectata. 4. *exclusiva Operum*, quæq; opponitur omnibus omninò Operibus, debito & meritis nostris. 5. quod sit *Universalis*, quæ sese transfundit ad omnes omninò & singulos homines: non particularis, ad electos tantum. Declaratur hæc Sacra Scripturæ ll. seqq. Ezech. xviii. 23. & 32. cap. xxxiii. ii. Sap. ii. 23. f. Matth. xviii. 14. Johann. iii. 16. seqq. cap. vi. 40. Actor. xvii. 30. Rom. iii. 24. cap. v. 6. seqq. & 15. seqq. cap. viii. 32. f. xi. 32. 2. Cor. v. 18. seqq. Gal. iv. 4. Ephes. i. 4. seqq. cap. ii. 4. seqq. i. Thessal. v. 9. i. Timoth. ii. 4. cap. iv. 10. 2. Timoth. i. 9. seqq. Tit. ii. 11. seqq. cap. iii. 4. seqq. Ebr. vi. 17. seqq. 2. Petr. iii. 9. i. Johann. iv. 9. seqq. Jacob. v. 11.

Porisma.

Errant igitur graviter, imò impiè statuunt Calviniani (habito respectu ad nullitatem Decreti alicujus absoluti) quòd DEUS non serió omnium & singulorum hominum velit misereri, eosdemq; salvos fieri: juxta Voluntatem signi id quidem, ut loquuntur, hoc est revelatam. sed non beneplaciti. hoc est, arcanam & absconditam: Insimulantes egregiè h. m. DEUM mendacii ipsissimi. Notanter Beza, Responf. ad acta colloq. Montisp. part. ii. pag. 194. *Hoc dico, nunquam tempus fuisse vel esse vel fore, quo voluerit, velit aut voliturus sit DEUS singulorum misereri.* Piscator, Herborn, Loc. vol. 11. l. 10. th. 21. *Impia est eorum sententia, qui dicunt, DEAM omnes & singulos velle salvos fieri, nec tamen omnes salvos facere.* Calvinus ipse Instit. lib. iii. cap. 24. §. 16. p. m. 326. *Æterno DEI consilio fixum non esse, ut salutis doctrinam omnes percipiant &c.*

§. 11. *Universalis Mediator inter DEUM & hominem, DEUS - HOMO, DEI & Mariæ Filius, Messias, Jesus Christus succedit ordine & piè humiliterq; considerandus. Hujus notanda in individuo: 1. Descriptio generalis. 2. Naturæ duæ: Divina & humana. 3. Persona sive Unio & communio duarum Naturarum, nec non consequens Communicatio Idiomatum 4. Status Exinanitionis & Exaltationis 5. Officium: Propheticum, Sacerdotale & Regium. Ubi & in specie vicissim (1) de Carnis Christi, Mediatoris, conceptione & efformatione. (2) Humanæ Naturæ in assumptione, & vicissim υπὸς ἀπειρος τῆς λόγῃ, communicatione (3) Personæ, Christi Mediatoris, Nativitate (4) Educatione & Vita ad trigésimum usq; annum (5) Ministerio publico, doctrina & miraculis.*

lis (6) Passione (7) Morte (8) Sepultura (9) ad Inferos descensu (10) à morte resurrectione (11) in cœlos ascensione, & deniq; (12) ad dextram DEI sessione.

§. 13. Jam, *Descriptio nominalis* Jesu nostri datur ab angelo, Matth. 1. 21. Vocabitur nomen ejus Jesus, ipse enim (Ἰησοῦς) salvū faciet populum suum à peccatis suis. *Realis* D. Athanasij in Symbolo hæc est: Christus est secunda persona Divinitatis, Filius nempe DEI, DEUS ex substantia Patris ante secula genitus, & homo ex substantia matris in seculo natus. Vel paullò plenior: Christus est secunda DEitatis persona, Filius nempe DEI, in plenitudine temporis factus natusq; verè homo, extra peccatum, & quidem assumptione naturæ humanæ ἀνομοσύτη in unitatem personæ suæ, & vicissim ὑποσώσεως τῆς λόγου communicatione facta carni, adeò ut naturæ hæc duæ distinctæ, divina & humana, utraq; in sese & suâ naturâ, inconfusè, inconvertibiliter, indivisibiliter, & inseparabiliter in unâ eademqve indivisâ personâ Christi nunc simul realiter & personaliter unitæ, nec extra suam eandemq; summam artissimamq; naturarum communionem & communicationem propriorum, ex- & subsistant, maneatq; ita in omnem æternitatem: exemplo & simili vel qualicunq; ut, quemadmodum anima rationalis & caro humana unus est homo, ita Deus & homo unus est Christus: qui pro nobis hominibus lapsis miserisq; est passus, mortuus & sepultus, resurrexit vicissim è mortuis, ascenditq; in cœlos, sedet ad dextram DEi patris, interceditq; pro nobis, ut hoc modo à peccatis mundatos cùm DEO nos reconciliat & æternæ vitæ particeps reddat. Agiturq; in cõmuni de hisce in seqventibus S. Scripturæ locis: Gén. 11. 15. c. XLIX. 10. Numer. XXI, 8. seqq. XXIV, 17. seqq. Deut. XVIII, 18. 2. Sam. VII, 12. seqq. 1. Chron. XVIII, 11. seqq. Psalm. 11, 7. XI, 8. Esa. VII, 14. c. IX. 6. XI, 1. seqq. XXXV, 1. seqq. XL, 1. seqq. XLII, 1. seqq. XLIII, 24. LIII, 4. seqq. LXIII, 1. seqq. Jerem. XXIII, 5. XXXI, 22. Dan. VII, 13. IX, 25. Hof. I, 7. c. XIII, 14. Mich. V, 2. Hag. II, 7. IX, 9. seqq. Zach. VI, 12. seqq. Malach. III, 1. seqq. Matth. I, 21. XI, 28, XVIII, 12, Luc. I, 30. seqq. c. II, 10. XIX, 10. XXIV, 47. Johann. I, 16. & 29. cap. III, 16. seqq. XI, 27. XVII, 3. Act. IV, 12. Rom. IV, 25. c. V, 18. 2. 4. Gal. III, 13. c. IV, 4. Ephes. III, 20. Col. I, 19. seqq. II, 9. 2. Timoth. I, 15. II, 5. Tit. I, 7. c. II, 14. Ebr. II, 14. seqq. c. IX, 10. seqq. XIII, 8. 1. Petr. I, 18. seqq. c. II, 21. seqq. III, 18. seqq. 1. Johann. I, 7. c. II, 1. seqq. III, 8. IV, 2. Apocal. V, 5. c. XXII, 16. seqq.

Porisma.

Hunc maximè necessarium Religionis Christiana articulum verendum: quo mysterium impugnans varis omnium generis heretici, & veteres & recentiores, recentiores Pontificii, Calviniani, Photiniani, Weigeliani &c.

§. 14. In specie, de duabus Naturis, divina & humana, agitur conjunctim quidem: Psal. xlv, 8. Jer. xxiii, 5. Matth. iii, 16. seqq. xvi, 16. seqq. xvi, 5. Johann. i, 14. Rom. ix, 5. Gal. iv, 4. Coloss. ii, 9. i. Timoth. iii, 16. i. Johann. i, 7. Separatim ferè: de Natura divinâ: Psalm. ii, 7. Jer. xxiii, 6. Os. i, 7. Mich. v, 2. Johann. i, 1. seqq. c. xx, 31. Col. i, 15. seqq. ii, 9. i. Tim. iii, 16. Tit. ii, 13. Ebr. i, 3. i. Johann. v, 10, & 20. De natura humana, quantum corpus & animam: Gen. iii, 15. xi, 3. xlix, 10. Jes. xi, 1. Matth. xxvi, 38. xxvii, 50. Luc. ii, 40. c. xxiii, 46. Johann. x, 18. i. Timoth. ii, 5. Ebr. ii, 14. seqq.

Porisma.

Impugnavunt impie illam, divinam naturam, jam olim Ebion, Cerintbus, Samaritanus, Arius, Photinus &c. horumq; hodie sequaces Socini præsertim atq; Sociniani: hanc, humanam naturam, Marcion, Valentinus, Manes, horumq; pedisequi, hodieq; adhuc Anabaptistæ, Sebivencsfeldiani, Weigeliani &c.

§. 15. De Personâ Christi, sive potius Unione personali: quæ aliud nihil est (distinctione adhibita, inter Unionem & Unionem; ἐνώσεως & ἐνωσιω, Actum & Statum, quorum illa inchoativa & transitoria, hæc permanentia sunt, illa personæ simplicis τὸ λόγος, hæc ὑπεστάσεως συνήτης) nisi verbo: Incarnatio τὸ λόγος, vel assumptio humanitatis, ἀνθρωπότητας, in Deum τὸν λόγον; vel: ὑπεστάσεως τὸ λόγος communicatio facta carni vel humanitati (ἀνθρωπότης) Christi: item: Inhabitatione totius plenitudinis divinitatis τὸ λόγος in carne assumpta. Conf. & v. Gen. iii, 15. Jes. vii, 14. cap. ix, 6. seq. Jerem. xxiii, 5. cap. xxxiii, 15. Matth. xvi, 13. & 16. Luc. ii, 32. Joh. i, 14. Rom. i, 3. cap. ix, 5. Gal. iv, 4. Coloss. ii, 9. i. Tim. iii, 16. Ebr. ii, 14. seqq. i. Joh. iv, 2.

Porismatâ.

1. Non tantum Persona τὸ λόγος assumptis carnem vel naturam humanam, sed etiam Natura divina; considerata non quidem absolute, sed in certo ὑπάρξεως τρώπιω, quantum λόγος aut Filium DEI: adeoq; Persona sum Natura, non sine hac, assumptis humanitatem. Hac tamen (Natura)

ta) mediate, mediante scil. personâ, cuius est natura, illa (Persona) immediate. Verbo: Ἐνσάρκωσις facta πρώτως καὶ αἰεσίως in ὑποστάσει τῆς λόγῃ, ἐπομένως καὶ ἐμείσιως in natura divina Filii DEI. Contrâ Calvinianos quosdam, Beza, Danæum, Sohnum, item Bellarminum, de Christo lib. III. c. 8.

- 2. Λόγῳ assumens est, non Caro item recipere: λόγῳ carnem sibi univit, non caro Deitatem item sibi. Cuius rei vel pronunciati veritas, usus item & abusus infra sese plenius & planius exeret: contra Calvinianos iterum quosdam.
- 3. Τὸ ἐνοπιὸν ut loquuntur, naturas duas conjungens vel uniens est ipsissima Filii DEI ὑπόστασις: & Unio duarum naturarum facta est non ad naturam, sed ad ὑπόστασιν vel personam: non ad unius naturam, sed unius ὑποστατικὴν constitutionem. Ipsa item humana Christi natura in sese est ἀνοπόσωτος, subsistit autem in ὑποστάσει τῆς λόγῃ: unde tanquam personata, nibilo secius illi actus personalis adscribitur.

§. 16. Unionis seu Connexum seu Consequens & Effectus quasi est Communicatio vel potius Communio duarum Naturarum in Christo (observato hoc semper, quod λόγῳ sit assumens, caro assumtum:) quæ aliud nihil est, nisi duarum Naturarum, divinæ & humanæ, distinctissimarum quidem, (actu naturali) in una eademque personâ Christi sibi invicem presentissimarum ætissima, summa, imperscrutabilis, impermixta, inconfusa, indivisibilis, in separabilis & perpetua κοινωνία & ἐσχάρησις mutua (personalis actus) ita ut hæc in illa, & illa in hac, neutra verò extra alteram sit permaneatque, ex quo totum denique illud promanât, quicquid humani de DEO & quicquid divini de homine Christo deinceps dicitur aut creditur. Cohf. & V. Jer. xxiii, 5. c. xxxiii, 15. Matth. xvi, 13. seqq. cap. xxii, 43. Luc. 1, 32. Joh. 1, 14. Act. III, 15. Rom. 1, 3. cap. ix, 5. 1. Cor. 11, 8. cap. xv, 47. Col. 1, 3. & 9.

Porisma.

Nestorii adeò valeat nec non Calvinianorum ἑρμηνεύσις nuda vel τὸ extra, quod vocant: quo quidem ipso Unio scinditur, persona finditur, natureque separantur. Zwinglii item ἀλλόθιωσις (quæ de Form. Concord. L. de Perf. Christi p. 770. seq.) Eutychis nec non σύγχυσις vel confusio naturarum &c.

§. 17. Communicationis duarum naturarum Consequens vicissim, & ut effectus ad suam causam se habet, Communicatio, vel Communio Idi-

OMNIUM aut priorum vel proprietatum (observato iterum hoc discrimine, inter λόγον assumentem & conferentem & carnem assumptam & participantem) quæ est aliud nihil, nisi participatio priorum naturæ divinæ & humanæ in Christo Θεανθρωπῶ inter sese vel invicem, ab assumptione illa humanitatis εἰς λόγον & arctissima adeo duarum naturarum in Christo unione & communione proveniens, quæ unius naturæ proprietates alteri naturæ, realiter quidem distinctæ, sed arctissimè eidem cœunitæ, absq; ulla sui vel multiplicatione vel confusione &c. verè & realiter communicantur communicatq; habentur, quoad communem possessionem, usurpationem & denominationem: ut ipsa hæc adeo (possessio, usurpatio & denominatio) vel ab alterutra vel utraq; natura simul fiant. V. & conf. loca modò suprâ cit. §. precedente 16. & quæ citabuntur mox §. §. seqq.

Porisma.

Errantq; graviter adeo iterum hic Nestorius, Eutyches (similesq; farina homines) ut vel patet ex dictis: Item ac præsertim Calviniani. quibus nudè Verbalis, imò ne vix quidem talis, communicatio dicta est. V. & conf. Beza, Colloq. Mompl. p. 205. Piscat. Vol. 1. disp. 10. th. 29.

§. 18. Cæterum constituitur hæc, *Communicatio Idiomatum*, iterum *triplex* vel triplicis generis: 1. *Communicatio*, adeoq; participatio *Naturæ ad Personam*. 2. *Naturæ ad Naturam*. 3. *Officiorum* sive *Operationum* inter sese. *Imum genus* ἰδιοπῶια vulgò dictum (Appropriatio) est, quando alterutrius naturæ proprietates alteri naturæ, non seorsim quidem & quasi separatæ, sed in concreto sive toti personæ Christi appropriantur & attribuantur, ita tamen ut distinctè declaretur, vel certè insinuetur, secundum quam naturam aliquid toti personæ approprietur vel attribuat. Quarum (naturarum) cum duæ sunt, duo modi subordinati hujus primi generis iterum, atq; reciproci iidem exsurgunt (1) quando naturæ humanæ proprietates divinæ in concreto attribuitur (2) quando vice versâ aut reciprocè naturæ divinæ propria humanæ in concreto attribuitur. Exempli modi primi sunt v. g. Act. 11. 15. cap. xx, 28. Rom. 1. 3. 1. Cor. 11. 8. Gal. 11, 20. cap. 19, 4. 1. Tim. 11, 16. 1. Petr. 11, 1. 1. Joh. 1. 1. Exempli modi secundi: Jer. xxiii, 5. Matth. xvi, 16. Joh. 11, 13. cap. vi, 62. Rom. 19, 5. 1. Cor. xv, 47. 1. Petr. 11, 18.

Porisma.

Iterum graviter hic impingunt præsertim Nestorius & Nestoriani, Eutyches & Eu-

Et Eutyebiāni: item Calviniani, quod vel patet ex supra dictis.

§. 19. II. *Genus.* Naturā ad naturam, *Μετεμοίωσις* vel *ἁπομόρφωσις* dictū, (& hoc unius generis tantum est, non reciproce se habet) est quando divinæ naturæ attributa, omnis omnino Majestas & gloria τὸ λόγος quantacūq; illa vel infinita, in specie v. gr. omniscientia, omnipotentia, omnipresētia, potestas remittendi peccata, vivificandi, iudicii exercendi, similia, humanæ naturæ, in unitatem personæ Filii Dei assumptæ verè, realiter & impervestigabili ac ineffabili modo, inde à prima statim conceptione & in omnem æternitatem, communicantur communicatq; manent: divinitas contrā (extra reciprocationem) omnium carnis infirmitatum manet expers: juxta regulam theol. Assumpti non assumptis est proventus: vel: Naturæ humanæ fieri potuit *ἡπερὲς ἡσθε*. divinæ nulla *ταπένωσις*. Exempla hujus generis reperiuntur Ps. xlv, 8. Dan. vii, 13. seq. Matth. xi, 26. cap. xviii, 20. xxviii, 18. seqq. Luc. xxi, 69. Joh. i. 14. cap. iii, 34. v. 21. seqq. vi, 54. xvii, 5. Eph. i. 20 seq. Phil. ii, 9. Col. ii, 3. & 9. Ebr. i, 2. ii, 8. & 17.

Porisma.

Errant maxime heic Pontificii quidā (Bellarm. De Christo lib. iii. c. 9.) *Calviniani, Calvinus ipse, Beza, Danaus, Sohnius, Ursinus &c. dona tantum creata & infusa concedentes, non increata & infinita.*

§. 20. III. *Genus.* *κοινωνία* dictum, Actiones Officii Christi (ejusdemq; beneficia) concernit, quatenus easdem, vi iterum & lege Unionis personalis, non in, eum, sub, secundum & per unam naturam, sive divinam sive humanam, sed utramq; cum alterius scil. *κοινωνία* & communicatione, operatur & perficit. Exempla hujus generis sunt: Gen. iii, 15. Jer. xxiii, 6. cap. xxxiii, 16. Marth. i. 21. Luc. i. 32. seq. cap. ix, 56. Gal. iii, 13. Eph. v, 2. i. Timoth. ii, 5. Ebr. ii, 17. i. Joh. i. 7. cap. iii, 8.

Porisma.

Error iterum iterumq; est & Pontificiorum & Calvinianorum, qui, contrariis quidem opinionibus (adde Fr. Stancarum & Andr. Osiandrum) alterutram naturam ex Officio mediationis excludunt vel cerè vilipendunt. Bellarm. de Christo lib. v. c. 1. Danaus, contra B. Chemnit. pag. 33. seqq. Authores Admonitionis Neostad. anath. 8. p. 90. Sohnius, tom. ii. p. 425.

§. 21. *Seacus Christi, idemq; geminus* (quem juxta Procetta conditione sui, sic dicendo, mutationem vel varietatem admittit quandam)

considerandus venit: I. *Examinationis*, ita dictus, secundum quem, actu primo (sic loquili ceat) vel κατὰ κτήσιν Majestate illa divina communicata carni &c. (de qua supra §. 19.) Christus quidem verè & realiter præditus fuit, sed hac secretò quaf. habità & occultatà non rarò, quàm quòtiescundq; saltem libuit voluitq; in tempore χησας exercuit manifestavitq; usq; ad ultimum mortis articulum. De quo ex professo, quod dicas, ad Philipp. cap. II, v. 6. seqq. conf. & Matth. xvii. 1. seqq. xxi, 2. Marc. xiv, 13. Joh. I, 48. Ebr. II, 17. seqq. xii, 2. seqq.

Porisma.

Errant proinde Calviniani, qui illum vel ad utramq; naturam Christi, vel ad divinam referunt, & cò Incarnationem ipsissimam intelligunt.

Sohnius, Tom. II. pag. 246. Sadeel, pag. 192.

§. 22. II. Status *Exaltationis* est Majestatis communicatæ, laudatæ modò, post vel ab ejus (Christi) resurrectione, maximè v. ascensione in cœlos, plenarium exercitium & usurpatio; in specie Sessio ad dextram Dei patris & omnipræsens ubiqve secundum communicatam hanc carni majestatem dominum, cum hæc consequentibus. V. & conf. Pf. cx, 1. Matth. xxvi, 64. cap. xxviii, 20. Marc. xiv, 62. xvi, 9. seq. Joh. xvii, 5. & 24. Rom. viii, 34. Eph. i, 20. seqq. cap. iv, 10. Philip. II, 9. Ebr. i, 3. seq. cap. vii, 24. seq. viii, 1. x. 12. seqq. xii, 2. seqq.

Porisma.

Iterum allucinantur hic Calviniani, qui Statum hunc ad utramq; Christi naturam referunt. Sohnius, in exeg. Aug. Confess. pag. 279.

Keckermann. System. theol. pag. 364.

§. 23. *Officium Christi* sequitur, quo functus est hic in tempore fungiturq; ex parte adhuc: quod triplex est: *Propheticum, Sacerdotale atq; Regium.* 1. *Officium propheticum* est poteritq; describi: secundum quod Voluntatem Dei de salute nostrâ revelavit nobis, nec non ministerium ecclesiasticum instituit. Conf. Deut. xviii, 18. Jes. Lxi, seqq. Matth. xvii, 5. c. xxviii, 19. Marc. xvi, 15. Luc. iv, 18. cap. vii, 16. cap. xxiv, 27. Johann. I, 18. cap. xx, 21. seqq. Act. I, 3. seq. Ephes. iv, 11. i. Petr. v. 4.

Porisma.

Error interim Photinianorum est: Christum Legem Mosaicam vel Moralem additionibus novis complevisse & perfecisse. Catech. Raccoviensis, Osterodus in Instit. Smalc. &c.

§. 24. (1) *Officium Sacerdotale*, secundum quod, tanq. Mediator (& activè & passivè) Legi Dei perfectam pro nobis obedientiam præstitit, adeoq; se ipsum pro nobis, h. e. totius mundi peccatis, originis & actualibus, omnibus & singulis, tanquam hostiam Deo obtulit, nosq; hac ratione Eidem reconciliavit, in specie, à diaboli, peccati & mortis captivitate in libertatem adoptionis suæ asseruit, sedensq; ad dexteram DEI patris adhuc intercedit pro nobis. Conf. Gen. III, 15. Psal. cx. 4. Jes. XLIII, 24. LIII, 4. & seqq. cap. LXIII, 1. seqq. Hof. XIII, 14. Matth. I, 21. cap. V, 17. Johann. I, 29. Rom. V, 19. cap. VIII, 34. Galat. III, 13. cap. IV, 4. 1. Timoth. II, 5. 2. Timoth. II, 5. Tit. II, 14. Ebr. II, 17. IV, 15. seq. V, 8. VII, 26. seqq. IX, II. seqq. I. Petr. II, 24. I. Johann. I, 7. cap. II, 1.

Porisma.

Omnia hæc impiè Photiniani pernegant impugnantq; Christum Mediatorem æquivocum, metaphoricum & metonymicum dicentes, qui vitæ & mortis exemplo nobis saltem præverit.

§. 25. (3) *Officium Regium*, juxta quod hic & nunc & in omnem æternitatem, gratiosè, potenter & gloriosè, maximè post suum adscensum in cælos & sessionem ad dextram patris, susceptâ imperii administratione, juxta communicatam sibi, h. e. carni suæ, majestatem, regit, ac dominatur omnibus creaturis, maximè inimicis suis & nostris, donec venturus est aliquando judex tanquam horum nostrumq; omnium, vivorum mortuorumq; Conf. Ps. CX, I. Dan. VII, 14. Zach. IX, 10. Matth. XXV, 34. Marc. XVI, 19. Luc. I, 33. cap. XXIV, 26. Joh. XVIII, 36. Act. II, 33. cap. VII, 55. Eph. I, 20. seq. Philip. II, 9. seqq. Col. II, 15. Tit. II, 13. Ebr. VIII, I, X, I. 2. Petr. I, 11. Apocal. XI, 15. cap. XII, 10.

Porisma.

Et hæc labefactant, extenuant, quæ annihilare student variè, iterum Photiniani. Quælibet vid. suo l.

§. 26. Quibus de Salvatore nostro ita genericè præsuppositis, specialitè paulò evolvendâ nobis quædam sunt, Cursum quæ Vitæ ejus concernunt, à primo conceptionis momento & incarnatione usq; ad reditum ad Patrem ejusdemq; exaltationem gloriosam & c. I. *Conceptio* itaq; Christi est Actus Incarnationis ejus primus novissimusq; (prioritate non temporis, sed ordinis habitâ, in respectu ad assumptionem & unionem carnis) quo Angelo annunciante, Virgine Maria assentiente & Spiritu S. superveniente, mox hujus operatione in utero B. Virginis, pecca-

peccaminosa & ipsius, portio certa quædam massæ seminalis Virginis segregata, sanctificata & miraculosè effirmata, adeoq; Conceptio carnis Christi supernaturaliter facta fuit. Vid. & conferenda II: Gen. 11, 17. Jerem. xxxi, 22. Dan. 11, 45. Matth. 1, 18. seqq. Luc. 1, 31. seqq. Ebr. 11, 14. seqq.

Porisma.

Hunc conspurcant actum vel articulum variè Valentiniiani, Photiniani & Weigeliani.

§. 27. II. De concepta Carnis assumptione ἔς λόγον & Unione hypostatica mox in utero B Virginis (ἀνωσάξ ἀνω θεῷ λ' γ' σάξ : Damasc.) supra quantum sufficit, nî fallimur, dictum est: adeoq; ne actum agamus, pluribus h. l. agere superfedemus.

§. 28. III. De Nativitate in lucem hanc Personæ Christi, filii Dei & Mariæ, Servatoris nostri, ex Mariâ B. semper Virgine miraculosâ, vid. II. Gen. xlii, 10. seqq. Jes. vii, 14. cap. ix, 6. seqq. xi, 1, Ezech. xlii, 2. Dan. 11, 44. Mich. v, 2. Hag. 11, 7. seqq. Matth. 1, 18. seqq. Luc. 11, 4. seqq. Joh. 1, 14. Gal. iv, 4. 1. Tim. iii, 16.

Porisma.

Valeant heic Helvidius, Helvidiani, Judæi, itemq; Calviniani nonnulli, oppugnatores Virginitatis perpetuæ Mariæ Θεοτόκῃ, matris simul & virginis.

§. 29. IV. Educatio Christi & decursus Vita ejus usq; ad annum trigessimum & susceptum baptismum succedunt, & quidem: (1) Circumcisio octavo die suscepta, nominisq; JE su impositio: Luc. 11, 21. (2) à Magis delata adoratio: Matth. 11, 1. seqq. (3) Præsentatio in templo: Luc. 11, 22. seqq. (4) Fuga in Ægyptum: Matth. 11, 14. seqq. (5) Vita Christi privatim transacta ad annum usq; trigessimum: brevissimis & strictim atacta ipsa ab uno Luca, cap. 11, v. 40. seqq. ad fin.

Porisma.

Valeant bastatores, Pontificii nonnulli, miraculorum Christi in infantia sua & annis seqq. editorum.

§. 30. V. Ministerium publicum & doctrina Christi, item miracula. Quæ omnia antecessit: 1. Baptismus à Johanne susceptus in Jordane: Matth. 11, 13. seqq. Marc. 1, 9. seqq. Luc. 11, 21. seqq. 2. Jejunium & tentatio à Diabolo, reportataq; hinc Victoria: Matth. 11, 1. seqq. Luc. iv, 1. seqq. 3. Ministerium ipsum: ejusdemq; adeò initium, decursus, annicerti & finis.

finis. Quo de in genere videndus Lucas Act. 1, 21. seq. adstruens i. bid. tempus ministerii publici Christi intra Baptismum ejus & ascensum in cœlos. In specie & communiter, annos tribuunt eidem ipsos tres vel triennium cum parte quadam quarti anni. 4. Doctrina Christi. Hujus summa exponitur ab angelo Matth. 1, 21. & Luc. 11, 10. seqq. & à Servatore Christo ipso Luc. 14, 16. seqq. Joh. 11, 14. & seqq. alibi passim. 5. Denique Miracula exposita ab Evangelistis passim in historia evangelica: quorum primum describitur Joh. cap. 11, præsertim v, 11.

Porisma.

Proprie & principaliter Christus non fuit Doctor Legis, (multò minus novus Legislator) sed Evangelii.

§. 31. VI. *Passio, sive historia Passionis, & verè illa talis ac realis, totiusq; personæ Christi prædicatur & adumbratur in V. Test. Psalm. xxxii. Jes. XLIII, 24. cap. L. 6. cap. LIII, 3. seqq. LXIII, 1. seqq. Zach. xi, 12. seqq. XII, 10. XIII, 6. seqq. describitur graphicè in Novo: Matth. cap. xxvi, & seq. Marc. xiv, & seq. Luc. xxii. & seq. Johann. xviii. & seqq.*

Porismata.

1. *Errant Zwingliani & Calviniani iterum heic, qui Christi solam humanam naturam passam: cont. nuntiant passim. Consensus orthodoxus, Admonitio Neostad. Bucanus, Beza, Piscator, Fr. Junius. alii.*

2. *Socinus & Sociniani, qui fructum Passionis dominicæ hypothesebus suis evertunt pernegantq;.*

§. 32. VII. *Mors ipsissima: & quidem pro nobis hominibus iidemq; omnibus & singulis: Dan. ix, 26. Matth. xxvii, 50. Marc. xv, 37. Luc. xxxiii, 46. Joh. xix, 30. Act. vii, 52. Rom. v, 10. cap. vi, 10. 1. Cor. xv, 3.*

Porisma.

Hujus fructum iterum & Sociniani & Calviniani enervant invertuntq;. Weigeliani cum Cerdonitis & Manichæis hanc (mortem) planè negant.

§. 33. VIII. *Sepulchrum Christi describitur: Jes. LIII, 9. Matth. xxvii, 57. seqq. Marc. xv, 42. seqq. Luc. xxiii, 50. seqq. Joh. xix, 38. seqq. Acton xiii, 29. 1. Corinth. xv, 4. Atq; hætenus Status Christi Exinanitionis & quæ ad hunc pertinent: sequitur Exaltationis, & huc spectantia.*

§. 34. IX. *Descensus ad inferos verus, realis ac substantialis: quem evincunt loca Sacra Scripturæ hæc quidem: Hof. xiii, 14. 1. Corinth. xv, 54. seqq. Eph. iv, 9. Col. ii, 15. 1. Petr. iii, 18. seqq.*

E

Pori-

Porisma.

Malè Pontificii Christum tantum secundum animam descendisse affirmant. Calviniani verò & Photiniani realem descensum planè, metaphorico in ejus locum substituto, pernegant.

§. 35. X. E mortuis tertia die *Resurrectio*: haud visa carnis corruptione, quin potiùs glorioso corpore, itemq; propria sua virtute, Christi torius scil. Psal. xvi, 10. Matth. xxviii, 6. seqq. Marc. xvi, 7. seq. Luc. xxiv, 6. seq. Joh. ii, 19. cap. x, : 8. Act. ii, 24. seqq. cap. x. 40. c. xiii, 30. i. Cor. xv, 4. & 20. 2. Timoth. ii, 8. Item, 40. dierum spatio in terris commoratio & manifestatio: Matth. xxviii. Marc. xvi. Luc. xxiv. Joh. xx. & xxi. Act. i, 3. i. Cor. xv, 4. seqq.

Porismata.

1. *Errant Calviniani, qui Christum simul virtute divina carni sua communicatà resurrexisse negant: Beza in Colloq. Mompel. p. 228. Item, corpore suo glorioso jam jam penetrasse sepulchrum januasq; clausas. Calvinus Justin. lib. iv. c. 17. scct. 29. Zwingl. part. i. Resp. ad Luth. pag. 465. Sobrius, Tom. ii. pag. 263. Sadeel pag. 198. &c.*

2. *Photiniani, qui propria virtute resurrexisse planè negant, & similia. Catech. Racov. Socinus, Ostorodus, Smalcius, Erasmus &c.*

§. 36. XI. *Ad caelos* (non creatum aut corporeum) majestatico triumpho vera & realis *Ascensio*; Psal. Lxviii, 18. seqq. Zach. xiv, 4. Marc. xvi, 19. Luc. xxiv, 50. seqq. Act. i, 9. cap. ii, 33. Eph. iv, 8. seqq. Ebr. ix, 24.

Porisma.

Errant Pontificii & Calviniani, imò & Photiniani, qui caelum in quod Christus ascendit creatum & corporeum locum esse statuunt: & quo in ipso humanitate sua à nobis nunc absit.

§. 37. XII. *Ad dextram DEI sessio*, cum hanc consequentibus. Quæ est exaltationis Christi, secundum humanam naturam, summus & perfectissimus gradus: non locus certus vel solium creatum, sed majestatis divinæ (ad modum dextræ Dei) jam jam communicatæ antea carni plenarium & perpetuum exercitium & usurpatio, nec non aded dominium universale & planè majestaticum: & quæcunq; huic annexa sunt. Quo de Vid. jam plura supra in doctrina de Statu Exaltationis & Officio regio Christi §. 22. & 25.

Porisma-

Porismata.

1. Errant Calviniani, qui hanc ad utramq; naturam Christi referunt. Isem, localem, in certo cali loco, qui fingunt.

2. Photiniani, varid quidem : maximè dum certum eidem terminum & finem assignant, affinguntq;.

§. 38. *Universalis Vocatio, Oblatio & Collatio superiorum omnium* (imò *Conservatio & Confirmatio finalis*, in hisce) per Spiritum S. sequitur. Quibus mediantibus, voce Legis & Evangelii, homo vocatus invitatusq; , per Pœnitentiam porrò vel Contritionem & Fidem Conversus ad DEUM (Spiritus S. Opera hæc singula, omnia) justificatur, renovatur & sanctificatur, imò conservatur & confirmatur finaliter in bono : adeoq; ; instauratur vel restituitur ex statu miseriae in statum pristinum Integritatis originalis : quanquam in hac vitâ inchoativè saltem, consummativè, imò plus ultrà, in altera illa. Ubi aded atq; in specie : 1. de Vocatione Spiritus S. universali, in genere. 2. de Conversione hominis ad DEUM articulus in specie, item adeoq; de Pœnitentia & Fide doctrina. 3. de Justificatione hominis coram Deo. 4. de Renovatione ejus, sanctificatione & Bonis Operibus : quæ sequuntur tandem 5. & Conservatio & Confirmatio finalis in bono &c.

§. 39. I. *De Vocatione Universali Sp. S. in genere* notentur hæc quidem : quod Vocatio, de qua in præsentia, per Sp. S. sit 1. *Opus* & ipsum quidem *totius S. S. Trinitatis*, adscribitur v. Spiritui S. ratione ordinis & exercitii, quod præsertim ipsi in Scriptura S. tribuitur & adjudicatur 2. quod *non sit absoluta* vel absoluta voluntatis, aut cogens vel violenta, sed ordinata ad certa media, Verbum scilicet legis & evangelii, item sacramenta, nec non obsequium hominum. 3. quod sit *seria* interim ex parte Dei, non ficta aut fucata. 4. *Universalis* iterum, quæ sese extendit ad omnes omninò homines, etiam conversos jam jam, sed lapsos iterum 5. quod sit ratione effectus (renovationis vel sanctificationis) *inchoans, non consumens* perfficiensq; ; hic & nunc integritatem illam originalem. Declaratur hæc locis, S. Sæ seqq. Gen. ix, 25. seqq. Jes. xlv, 21. seq. cap. Lv, 1. seqq. Lxv, 1. seqq. Jer III, 1. 12. seqq. Ezech. xviii, 26. seqq. xxx, 11, xxxvi, 26. Joel. II, 12. Zeph. III, 9. seqq. Zach. I, 3. viii, 7. seqq. & ultim. Mal. I, II, Sap. XII, 1. seqq. it. v, 19. seqq. Matth. III, 2. ix, 12. seqq. xxviii, 19. Marc. I, 15. xvi, 15. Luc. xxiv, 47. Act. xiii, 46. cap. xvii, 30. Rom. II,

4. seq. x. 18. xl. 32. Philip. I. 6. Col. I. 23. 1. Thes. v. 24. 2. Thes. II, 13. seq.
 7. Timoth. II, 5, 2. Tim. I, 9. seq. 1, Petr. v. 10. 2. Petr. I, 3, III, 9. Apocal. III, 20.
 Porismata.

1. *Errant iterum graviter Calviniani, habito respectu ad absolutum decretum suum, Beza maximè, in Colloq. Momp. pag. 385. & 433, blasphemè asserens: non feriam esse ex parte Dei Voluntatem ejus vel Vocationem hominum.*
2. *Errant Novatiani (jam olim) hodieq; Photiniani, semel conversos vel venatos, interimq; lapsos, in gratiam Dei, denuò ire redireq; posse negantes. Confer Ezech. XVIII, 30. Matth. XVIII, 18. Joh. VI, 37. Gal. VI, 1. seqq. Apocal. II, 5.*

§. 40. II. *Conversio potèrò hominis ad Deum est Opus Dei (Spiritus S.) unius, solius (exclusivè) penitus naturalibus hominum viribus, quantum àctivitatem suam) quo homo, ut subiectum convertendum, merè quodq; se passivè habet, voce Legis & Evangelii per Pœnitentiam & Fidem (non excluso Sacramentorum usu legitimo) convertitur ad Deum, justificandus hoc modo, sanctificandus & restituendus ex statu miseræ in statum pristinum integritatis originalis &c. De hac in genere sequentiâ S. S. agunt loca: 2. Sam. XII, 23. Pl. XXXII, 5. Jes. I, 16. seqq. cap. LV 7. LXVI, 2. Jerem. XVIII, 8. cap. XXIV, 7. xxxi, 18. Thren. III, 40. seqq. Ezech. XI, 19. seqq. cap. XVIII, 30. seqq. xxxIII, 12. xxxvi, 26. Hof. VI, 1, seq. XIV, 2. Joel. II, 12. Jon. III, 10. Mich. V, 18. Hab. II, 14. Zach. I, 3. seqq. Mal. III, 7. Sir. V, 8. cap. XVII, 28. cap. XVIII, 22. seqq. Or. Manaf. Marc. I, 15. Luc. XYIII, 13. cap. XXIV, 46. Joh. III, 5. cap. VI, 44. xv, 5. Actor. II, 21. & 38. cap. III, 19. XIV, 15. XVII, 30. xx, 21. xxvi, 18. Rom. II, 4. I. Corinth. II, 14. 2. Cor. III, 5. cap. XII, 3. Eph. II, 8. Phil. II, 13. Tit. III, 4. 1. Petr. I, 23. 2. Petr. III, 9. 1. Joh. I, 9. Jacob. IV, 8. Apocal. II, 5.*

§. 41. *Essentiales Conversionis partes sunt Pœnitentiâ vel Contritio & Fides. Pœnitentiâ (partialiter pro Contritione cordis sumpta) est opus DEI, quo voce Legis territus homo de miseria sua non tantum admonetur, sed & atque in specie hanc (miseriam) & peccatâ sua seriò agnoscit, de iisdem dolet, execratur eadem, hincq; extremè ad temporalem & æternam usq; mortem atq; interitum dejicitur. De hac in specie sequent. agunt S. Scripturæ loca: 2. Sam. XVII, 13. cap. XXIV, 10. I. Chron. XXII, 8. seqq. Psalm. VI, Psalm. XXXVII. Psalm. XXXVIII. Psalm. LI. Prov. XXVIII, 13. Jerem. III, 13. XIV, 20. Thren. III, 40. Ezech. XVIII, 21. seqq. Hof. XIV, 2. seqq.*
 Joel

Joel. II, 12. Tob. III, 2. seqq. Sir. XXVIII, 1. seqq. Or. Manafs. Marc. I, 15. Luc. xv. 18. seqq. XVIII, 13. XXIV, 46. seq. Act. II, 38. cap. XVII, 30. cap. XX, 21. 2. Cor. VII, 10, 2. Petr. II, 9. 1. Joh. I, 8. seqq.

§. 42. *Fides* contra (non exclusis sed inclusis Notitia & Assensu) est Opus Dei, Spiritus S. quo mediante Evangelio homo miser atque contritus confugit unicè (citra omne suum meritum) ad misericordiam Dei universalem, nec non Christum mediatorem ejusdemq; meritum, hac (fide) utraq; apprehensa, ad peccatorum suorum remissionem & salutem æternam, cum firmo proposito de sanctitate vitæ suæ deinceps & in posterum instituendâ. De hac hæc habentur S. Scripturæ loca: Gen. xv. 6. Numer. XXI, 9. 2. Chron. XX, 20. Ps. XXVIII, 7. XXXI, 2. XXXIII, 18. XXXVII, 4. seqq. XXXIX, 8. seqq. LI, 3. LXXI, 2. seqq. Proverb. XVIII, 10. Jes. IX, 24. LIII, II. Jerem. V, 3. Thren. III, 25. seqq. Dan. IX, 18. Hof. II, 20. Hab. II, 4. Sap. XVI, 26. Sir. II, II. seqq. 1. Maccab. II, 61. Or. Manafs. Marc. I, 15. Luc. XVIII, 13. Johann. I, 12. III, 18. & 36. cap. V, 24. VI, 29. 40. 47. XI, 25. seqq. XVI, 20. XX, 29. seqq. Act. X, 43. cap. XVI, 31. XXIV, 14. Rom. III, 18. IV, 5. seqq. VIII, 38. X, 4. 10. XIV, 23. Gal. II, 16. III, 22. seqq. V, 6. Eph. I, 17. seqq. cap. II, 8. III, 12. Philipp. III, 9. Col. I, 23. Ebr. IV, 16. XI, 1. seqq. 1. Joh. III, 23. V, 4. seqq. Jac. I, 5. seqq.

Porismata.

1. *Valcant Pelagiani hæc & Synergista quicunq;, qui viribus humanis vel naturalibus in conversionis opere plus æquo tribuunt.*
2. *Contritio in sese nihil, gratiam divinam haud meretur: contra Pontificios.*
3. *Bonorum Operum meritum, meritum inquam, item hæc exesto: omnino.*
4. *Nova Obedientia in sese non est pars Penitentia vel Conversionis ad DEUM: sed ejus fructus & effectus.*
5. *Contritio cordis, confessio oris, & satisfactio operis ex mente Pontificiorum & præsertim prout ab iisdem definiuntur (unq; meritoria expiationis peccatorum, &c.) non sunt partes penitentia vel Conversionis ad DEUM vera.*

§. 43. III. *Justificatio* hominis coram Deo est actio DEI, quâ Idem solus, solus homini misero & ad sese serio per poenitentiam & fidem converso ex mera gratia atq; misericordia suâ obedientiam & meritum vel satisfactionem Christi mediatoris cum omnibus & singulis benefi-

cijs suis ita tribuit atqve imputat, quasi verò ille hæc reapse præstitisset, adeoq; à peccatis & reatu, præsertim mortis æternæ, liberum pronunciat, absolvit justificatq; , ut deinceps hoc modo reconciliatus cum Deo, porro renovatus, sanctificatus confirmatusq; fiat, sit maneatq; hæres vitæ æternæ. Videantur loca S. Scripturæ. seqq. Gen. xv, 6. 2. Sam. xii, 13. Psal xxxii, 1. seqq. Jes. xlii, 22. xlv, 22. seqq. Jerem. lxxiii, 23. seq. xxxvi, 34. Mich. vii, 18. seqq. Sap. xvi, 12. & 26. 1. Macc. ii, 52. Act. iv, 12. cap. x, 43. xiii, 38. xv, 11. xvi, 31. Rom. i, 17. cap. iii, iv, v, viii, 3. & 33. 1. Corinth. i, 30. 2. Cor. v, 18. seqq. Gal. ii, 16. iii, 8. seqq. & 22. seqq. cap. iv, 4. cap. v, 5. Ephes. ii, 8. Philipp. iii, 9. Colofs. iii, 14. 1. Petr. i, 19. 1. Joh. i, 8. ii, 2.

Porismata.

1. *Hunc impugnat præcipuum religionis Christianæ articulum Papatus toties, quoties sibi fingit pingitq; Justificationis præterea modos & numeros innumeros, B. Mariam, v. gr. Sanctos, Martyres, monachos, moniales, ordines, regulas, opera, ceremonias, missas, indulgentias, jejunia, infinita alia.*
2. *Non ad modum Qualitatis, vel per habitum justitiæ infusum inherens, quæ homini ineritè DEI donum Justificatio sit: sed aliquid DEI, sic dicendo, extra hominem, & imputativum quid est: ut causa non causatum adeoq; se habet: contra Pontificios.*
3. *Sola Fides instrumentaliter justificat: principaliter & formaliter gratia DEI & meritum Christi imputatum nobis: Operum meritum, ut causa, vel formale, aut pars quædam Justificationis, locus, hec nullus planè est, nullus: contra eosdem. Ut consequens essentielle & effectum vel fructus omnino.*

§. 44. IV. Justificationis ut consequens & effectus se habet *Renovatio* vel *Sanctificatio*, item V. *Conservatio & Confirmatio finalis* in bono: quæ & ipsa (ut antea omnia) ex operatione proveniunt Spiritus S. quatenus homo jam justificatus ad imaginem pristinæ integritatis renovatur nunc & sanctificatur, præstitis per Spiritum S. gratiam in posterum obedientialiter & non sine lubentia præstantis, cooperandoque hac vice illi Spiritui S. per Bona Opera, non quidem idq; vitibus suis propriis & naturalibus, sed divinitus (ut supra jam dictum) concessis: conservandus demùm confirmandusq; in bono atq; hac gratia finaliter: ut ut quantum renovationis negotium, & plenariæ restitutionis in pristinam concreatam integritatem, propter ad hærentem adhuc homini

mini in hac vitâ imperfectionem , hic & nunc inchoativè saltem , non perfecto modo; consummativè , imò plus ultrâ , in altera illa vita: postremùm hæres ad eòq; hoc modo filiusq; adoptivus vitæ æternæ.

§. 45. *Bona Opera* in specie (hæc quantum) sunt aliud nihil , nisi exercitia similia quotidiana hominis renovati sanctificatiq; sive interiora sive exteriora : at verò illa non electitia , sed mandata divinitus , quorum major pars comprehensa traditur in Decalogo : neq; justificant eadem , conservant aut salvant , sed demonstrant fidem justificantem novumq; hominem: facienda tandem in Dei gloriam & ad exadificationem cum nostri tùm proximi. Videnda nunc loca Scripturæ Sacræ seqq. Exod. xx, Deut. v, cap. xii, 8. & 32. Psal. xv, Psal. xxxiv , 12 seqq. Prov xxv, 21. seq. Eccles. xii, 13. seq. Jes. i, 16. cap. xxix, 3 seq. cap. lviii, 7. & seqq. Jer. x, 23. seq. Mich. vi, 8. seq. Zach. vii, 9. seqq. cap. viii, 16. seqq. Sap. x, 12. cap. xv, 1, seqq. Tob. iv, 6. seqq. Sir. i, 34. seqq. ii, 1, seqq. cap. xii, 20. seq. Matt. iii, 8. cap. v, 16. vii, 12. & 17. seqq. Luc. xvii, 10. Joh. xiii, 34. Rom. ii, 6. seqq. cap. iii, 19. vi, 4. & 22. cap. xiii, 8. seqq. cap. xiv, 23. i. Corinth. vi, 9. seq. cap. x, 31. xiii, 13. 2. Cor. iii, 5. Gal. ii, 16. v, 16. seqq. cap. vi, 7. seqq. Ephes. ii, 10. cap. iv, 17. seqq. cap. v, vi. tota. Philip. ii, 13. seqq. cap. iii, 7. seqq. iv, 8. Col. iii, 16. seq. 1. Thess. iv, 4. seqq. 1. Tim. i, 5. cap. iv, 9. cap. vi, 11, seqq. 2. Tim. ii, 19. seq. Tit. ii, 11, seqq. cap. iii, 8. Ebr. x, 23. seq. cap. xii, 14. 1. Petr. iii, 8. seqq. cap. iv, 7. seqq. 1. Joh. ii, 15. seq. iii, 18. iv, 19. seqq. Jacob. i, 21. & ult. cap. ii, 14. seqq. cap. iv, 17. v, 13. Apocal. iii, 15. seq. cap. xii, 11, seqq.

De Conservazione & Confirmatione finali in specie hæc agunt S. Scripturæ II: Rom. v, 1. seqq. item 8. seqq. cap. xi, 19. 1. Corinth. i, 8. seq. Philipp. i, 6. cap. ii, 13. Col. i, 23. 2. Timoth. i, 12. Ebr. xiii, 5. 1. Petr. i, v. cap. v, 10. 1. Joh. iii, 19, seqq.

Porismata:

- 1. *Bona Opera irrogenitorum sive gentilium (imò hæreticorum) Bona Opera propriè non sunt , conum Deo : idè maxime propter personam, quæ huic reconciliata nondum, auctoq; placens non est. vid. Rom. x: v, 23.*
- 2. *Bona Opera necessaria sunt: sed non ad salutem & c. contra Majoristas, & c.*
- 3. *Et Conservatio & Confirmatio finalis in bono Dei. Verbi, Sacramentorum & Fidei res est in sese, non Bonorum Operum nostrorum. 1. Petr. i. 5.*

§. 46. *Sigilla* restant , quantum fœdus sive Statum Instaurationis humanæ: annexa superioribus, notæ tanquam & symbola certa quædam

dam *Sacramentum* vulgò vocant. Quorum Vet. Instrumenti vel fœderis fuere: *Circumcisio* & *Agnus paschalis*: Novi sunt: *Baptismus* & *Cœna S. sive Dominica*.

S. 47. In genere *Sacramentum* sunt nihil aliud nisi, ut jam ex parte dictum, Sigilla (*σφραγίδες*, Rom. iv. 11) quædam gratiæ divinæ (superioris) instituta divinitus, &c. vel, ut vulgò definiuntur, sunt ritus quidam certi, qui habent mandatum Dei & quibus gratiæ promissio est addita. Vel expressius aliquantum adhuc, est *Sacramentum* (in genere) Actio sacra & solennis divinitus (certo & peculiari verbo) instituta & ordinata, constans in administratione & dispensatione nec non acceptione (*δοσεις καὶ λήψεις*) rei certæ, cum terrenæ tum cœlestis, invicem sibi mysticè & sacramentaliter unitarum præsentissimarumque; (quod intelliges maximè de Sacr. N. T.) quâ Deus non solum obsignat gratiam evangelii & beneficia sua superius nobis oblata, collata atque delineata, adeoque (verbo) reconciliationem sui cum nobis, sed & bona certa cœlestia quædam in singulorum sacramentorum institutione expressa & promissa, per externa illa vel terrena s. media s. symbola singulis sacramento utentibus verè & realiter (iterum maximè in Novo fœdere) confert & exhibet, renatis verò & fidelibus solis salutariter applicat. Conf. & vid. Gen. cap. xvii, 10. seqq. Exod. xii, 1. seqq. Matth. xxvi, 26. seqq. cap. xxvii, 19. Marc. xiv, 22. seqq. cap. xvi, 15. seqq. Luc. xxii, 19. seqq. Roman. iv. 11, 1. Cor. xi, 23. seqq. Col. ii, 11. 1. Perr. iii, 21.

Positumata.

1. *DEI solius est condere Sacramenta.* Item, purè ab eodem omnium eorundem veritas, vis & efficacia dependet: contra Pontificios & Calvinianos.
2. *Sacramentorum natura tota in actione consistit: extra hanc non sunt amplius sacramenta:* contra eosdem.
3. *Non sunt nuda signa, signantia ipsa tantum; sed offerentia, exhibitiva etiam & obsignantia:* contra Calvinianos.
4. *Non agunt ex opere operato, ut loquuntur, vi ipsius actionis sacramentalis nudè, extra fidem agentis vel suscipientis:* contra Pontificios.
5. *Contrà. non Fides suscipientis vel sumentis est de essentia sacramenti: facit quidem ut proficiat vel ut sit salutare, sed non ut sit, quantum esse suum: unde ab indignis etiam suscipitur:* contra Calvinianos.

6. *Absolutio, ordinatio, confirmatio, matrimonium, extrema unctio sacramenta proprie non sunt: contra Pontificios iterum.*

§. 48. *Circumcisio* est Sacramentum Vet. fœderis vel Testamenti, & quidem initiationis, quo ipso caro præputii in masculis infantibus octavo à natiuitate die, in profelytis aliisq; adulta ætate & quouis tempore, circumcidebatur vel amputabatur, atq; hoc modo vi verbi diuini vel institutionis iidem ordinariè ex irrogenitis regeniti fiebant ac constituebantur, vel certè regeniti antea in bono confirmabantur, nec non Messias promissus venturusq; in plenitudine temporis præfigurabatur, perfecturus aliquando circumcisionem, quæ non fit manibus, sed cordis, tandem circumcisis hoc modo illius beneficia singula fide apprehensa conferebantur & obsignabantur. V. & conf. II. Gen. xvii, 10. seqq. cap. xxi, 4. Exod. iv, 25. cap. xii, 4, 4. & 48. Lev. xii, 3. Jos. v, 3. Luc. i. 59. cap. ii, 21. Rom. iv, 8. seqq. Gal. v, 6. vi, 15. Col. ii, 11.

Porismata.

1. *Errunt Pontificii. qui Circumcisionem organum regenerationis & reconciliationis cum Deo fuisse negant.*
2. *Famella & ipsa per imputationis modum circumcisa fuerunt. vid. Gen. xvii, 7. seqq. Exod. xii, 48. Judith. ix. 18.*
3. *Judeorum hodiernorum, Saracenorum & Mohammadislarum Circumcisio sacramentum verum non est.*

§. 49. *Pascha* vel *Pescha* aut agnus paschalis est sacramentum V. fœderis vel instrumenti alterum, & quidem confirmationis, quo ipso decimo die primi mensis agnus ex grege immaculatus, masculus & anniculus segregatus, die decimo quarto ejusdem mensis circa vesperam mactabatur, ejusq; sanguis januæ postibus & superliminari illinebatur, caroq; assa igni tota ab Israelitis aliisq; circumcisis, maribus & fœminis, accinctis, calceatis, baculumq; manibus tenentibus, sub primam noctem, cum panibus azymis amarisq; herbis coniedebatur, in memoriam admirandæ liberationis Egyptiæ, nec non typum vel figuram veri illius agni Dei tollentis peccata mundi, & ad applicandam, confirmandam & obsignandam in Israelitis promissionem de spirituali liberatione per Messiam venturum ejusdemq; mortem, carnem & sanguinem præstandam. Vid. II. Exod. xii, 1. seqq. Numer. ix, 1. seqq. Jos. v, 10. seqq. 2. Paralip. xxx, 1. seqq. 1. Cor. v, 6. seqq. Ebr. v, 6. cap. x, 1. seqq.

Porisma.

Agnus paschalis proprie dicendo non erat sacrificium.

§. 50. *Baptismus* est Sacramentum N. fœderis vel Instrumenti, & quidem initiationis, quod successit Circumcisioni, quo ipso ex institutione divina, homines soli iidemq; vivi, etiam infantes, aqvâ naturali & simplici abluuntur, sive ex toto sive ex parte, per immersionem vel per adspersionem, in nomine (S. S. Trinitatis) Patris & Filii & Spiritus S. atq; sic hoc mediante sacro lavacro & per fidem salutariter regenerantur, cum Deo reconciliantur, justificantur, renovantur, nec non vitæ æternæ constituuntur hæredes. Vid. S. Scripturæ II. seqq. Psalm. cxxxix, 11. Ezech. xxxvi, 25. Zach. xiii, 1. Matth. iii, 1. seqq. 15. seqq. cap. xxviii, 19. Marc. x, 14. seq. xvi, 16. Luc. iii, 21. seq. Johann. i, 33. cap. iii, 3. seqq. 22. seqq. Act. ii, 38. seq. cap. viii, 12. Rom. vi, 3. seq. Gal. iii, 26. seqq. Eph. v. 25. seq. Col. ii, 11. Tit. iii, 5. 1. Petr. iii, 21. 1. Joh. v. 8.

Porismata.

1. *Baptismus, ratione Institutionis, in N. Testamento cum ministerio Johannis baptista cepit* : contra Scholasticos & Pontificios, item Photinianos.
2. *In extremo necessitatis casu etiam à Laicis, imò mulieribus, potest & debet administrari baptismus* : utpote idem ordinariè ad salutem necessarium : contra Calvinianos.
3. *Materia visibilia Baptismi est aqua naturalis & simplex quævis, non li- quor quivis alius, vel ignis aut terra vel arena &c.* contra hæreticos diversos.
4. *Perinde atq; à 2. & 3. est, sive baptizandus immergatur sive aspergatur* : contra Jesuitas & Calvinianos nonnullos.
5. *Materia vel res cœlestis in Baptismo cum D. Menzero aliisq; nobis est tota S. S. Trinitas* : quod vel ex verbis Institutionis patet.
6. *Forma verborum Institutionis Christi prescripta Matth. XXVIII, 19. temerario ausu mutanda non est* : contra Gnosticos, Arianos, aliosq; hæreticos.
7. *Perè & realiter in sacramento baptismi regeneramur* : contra Calvinianos & Anabaptistas.
8. *Infantes & ipsi sunt baptizandi, & in baptismo & fide donantur & regenerantur* : contra Anabaptistas, Pontificios & Calvinianos.

9. *Baptismus reiterandus vel repetendus minimè est: contra Hæmæro-
baptistas, Anabaptistas similesq; farinæ hæreticos,*
10. *Exorcismus, sensu Lutberno, est Ceremonia atq; ritus in sese quidem
adiaphoreticus antecedens baptismum, quo baptizandus per suscepto-
res, parinos & maternos, Satana ejusdemq; operibus renunciat, atq;
hoc modo, vel verius consequentem susceptumq; baptismum, non à cor-
porali, sed spiritali illius obsessione & captivitate liberatur: retinen-
dum interim non unam ob causam, maxime libertatem Christianam &
Confessionis in tempore necessitatem.*

S: 51. *Cena Sacra sive dominica est Sacramentum N. fœderis vel
Instrumenti alterum, & quidem confirmationis, quod successit agno pa-
schali, quo ipso ex institutione Domini nostri Jesu Christi, in, cum &
sub veris & naturalibus consecratis benedictisque pane & vino, verum
& substantiale Corpus & verus & substantialis Sanguis Christi, mysticè
& sacramentaliter unita sibi & verè & realiter præsentissima, modo li-
cet invisibili, supernaturali, incomprehensibili & ineffabili, dispensan-
tur & distribuuntur, nec non à manducantibus & bibentibus ore cor-
poris & verè, non tamen crasso, carnali & Capernaïtico modo, accipi-
untur: atq; h. m. commemoratione & recordatione mortis & benefi-
ciorum Christi promissiones evangelicæ de remissione peccatorum,;
justificatione, renovatione & salvatione, fidelibus & credentibus singu-
lis verè applicantur, confirmantur & obfignantur. Vid. II, S. Scripturæ
seqq. Matth. xxvi, 26. seq. Marc. xiv, 22. seq. Luc. xxii, 19. seq. Johann. vi.
48. seqq. cap. viii, 31. xii, 47. seqq. Actor. ii, 42. seqq. Rom. iv, 20. 1. Cor. x,
16. cap. xi, 23, seqq. Gal. iii, 15. 1. Tim. vi, 3. 1. Johann. v 8.*

Posmata.

1. *Error multò gravissimus & atrocissimus, autore primo Carolo studio,
Zwinglianorum & Calvinianorum est: quòd Corpus & Sanguis Chri-
stii in S. Cena usu non sint verè & realiter presentia: quòd purus &
nudus panis, parum & nudum vinum hic in terris dispensentur & acci-
piantur; Christo in calis sedente absenteq;, & hinc fide (credendo) de-
ducendo spiritualiq; adeò fruitione saltem accipiendo.*
2. *Verba Institutionis substantialia adeò propriè & secundum literam, non
figuratè, metaphoricè vel metonymicè sunt intelligenda.*
3. *Adeòq;, ex mente Caroli studii, vocabulum vel pronomèn δεσπικόν (Hoc)
non*

non adverbialiter significat idem q, est, quod Hic: hoc sensu: Hic sedet corpus meum &c.

- 4. Item, ex mente Zwinglii id Est, (verbum vel copula) non idem valet, quod significat.
- 5. Item, ex mente Oecolampadii, corpus & sanguis (predicatum) haud notant nudè symbolum, signum (memoriale) vel figuram corporis & sanguinis Christi.
- 6. Item, ex mente Zanchii, pronomen relativum Quod non adverbialiter & restrictivè Quatenus vel qualiter significat.
- 7. Item, neg, ex mente Bucani & Trelocatii, tropus vel figura est in singulis verbis Christi simul sumtis, aut tota predicatione vel oratione &c.
- 8. Sedes propria hujus articuli de S. Cæna & sacramentali manducatione & bibitione non est caput sextum Evang. Johannis: quod utpote de spirituali & tropica manducatione &c. agit.
- 9. Articulus de ascensione Christi ad cælos & sessione ad dextram Patris, non contrariatur huic nostræ doctrinæ.
- 10. Valeat item figmentum Transsubstantiationis Pontificiæ: quæ panis & vinum putantur converti in ipsissimam substantiam corporis & sanguinis Christi.
- 11. Item, Consubstantiatio sive localis inclusio corporis & sanguinis Christi in pane & vino.
- 12. Vanitas unde est, quod fingitur à Pontificiis, quæsi corpus Christi sub specie externa panis reverà præsens sit etiam extra actionem Cænæ Dominicæ.
- 13. Vanitas eadem est, quod hac ratione sacrario inclusum putatur asservari, circumgestatur & adoratur.
- 14. Abominatio porro est, quod ab ipsis commutatur sacramentum id in sacrificium, propriè sic dictum, sed incurventum, ut loquuntur, & quidem propitiatorium, quatenus in Missa, b.e. celebratione Cænæ corpus & sanguis Christi putatur à sacerdote incurventum modo offerri DEO Patri pro peccatis vivorum & mortuorum.
- 15. Sacrilegium item atrox & horrendum est, quatenus ab iisdem sacramentum administratur daturq, Laicis sub una tantum specie, ut loquuntur.
- 16. Verba Consecrationis, iterum juxta pontificios, in sese & ex sua naturæ vim non habent efficiendæ sacramentum, sed quæ quid habent ex & vir-

hæc institutionis prima Christi habent. Non tamen sunt vilipendenda aut omittenda planè: contra Calvinianos nonnullos.

17. *Materia elementaris in S. Cæna minimè mutanda in aliam quamvis: contra Gnosticos, Pontificios & Calvinianos nonnullos.*
18. *Particula exegerica, in, cum & sub non sunt contra τὸ ἴντιν Institutionis Dominica, nec addunt vel mutant aliquid in eadem: sed opponuntur trahè substantiationi pontificiæ nec nõ abnegationi præsentie substantialis Calvinistica.*
19. *Ei Sacramentalis & spiritualis manducatio & bibitio concurret in usu vero & salutari S. Cæna, quantum pios & fideles: caterùm & indigni, in pii & infideles priore modo participant de sacramento hoc, sibi, ad iudicium 1. Cor. xi 29. contra Calvinianos.*
20. *Fractio panis (ἀποχλασσία) non est de essentia sacramenti Cæna: sed erat in prima cæna Dominica actus preparatorius & ministerialis, distributioni inserviens, hodiè res adiaphoretica: contra Calvinianos.*
21. *An ananù, an mox orè, sumantur sacra symbola perinde & ἀνάφορον est: contra eosdem.*
22. *An azymus, an fermentatus panis sit, idem est: contra ipsos.*
23. *Nihil obstat, placentalia orbicularibus (hostiis) uti: eodem modo.*
24. *Vinum aqua misceri nulla necessitas est: contra Crama eucharisticum Pontificium.*

§. 52. Deniq; ad Stratùm Institutionis, maximè Spiritus S. beneficia ab hoc collata nobis, per Messiam verò Christum Jesum parta, pertinent adhuc rectèq; referuntur *Hierarchia tres* (Cætus tanquam integri & peculiares reëtitutorum) *Ecclesia* nimirum *atq; ministerium ecclesiasticum* (distincta hæc quidem duo aliàs. genus tanquam & species vel pars & totum) *Magistratus politicus & Conjugium*, vel *Status ecclesiasticus, politicus & æconomicus.*

§. 53. *Ecclesia* juxta Symbolum Apostolicum est: *Communiõ sanctorum*: juxta Aug. Conf. (art. vii.) est *Congregatio sanctorum*, in qua Evāgelium rectè docetur & sacramenta ritè administrantur. Nobis est Cætus (partim visibilis, partim invisibilis) hominum à Deo in his terris nomine religionis vocatorum congregatorumq;ve, in quo ex ordinatione divina Verbum Dei rectè docetur & sacramenta ritè administrantur: constans idem; sub capite uno Christo; membris sive individuis,

suis, cum docentibus, tum discantibus, porro cum (quoad societatem & unitatem fidei & Spiritus Sancti, similia) veris, dignis, fidelibus & electis, tum (quod externa, ritus & ceremonias easdem) indignis, hypocritis, malis, incredulis finaliter reprobisq; ; congregatus idem in spem unam (sive verè & seriò sive apparentur) vitæ & beatitudinis æternæ. Videnda loca S. Scripturæ de hoc articulo : Genes. ix, 26. seq. 1. Reg. xix, 18. Psalm. xxii, 28. xxvii, 4. Psalm. xlvi, 5. Psalm. lxxxiv, ii. cxvii, i. Jes. ii, 2. seqq. cap. xlix, 6. Lx, 3. seqq. Hof. ii, 19. seqq. Mich. iv, i. seqq. Zach. ii, 4. Mal. i, ii. Matth. xvi, 18. Luc. xii, 32. xvii, 20. Johann. viii, 31. x. 16. & 27. seqq. xvii, 20. seqq. Act. x, 35. Rom. x, 12. xi. 3. xii, 4. seqq. 1. Corinth. iii, 5. seqq. xii, 12. seqq. Gal. iii, 28. seqq. Eph. i, 22. ii, 19. seqq. iv, 3. seqq. ii. seqq. 15. seqq. v. 25. seqq. 1. Tim. iii, 1. seqq. 2. Tim. ii, 19. seqq.

Porismata.

1. *Ecclesia per essentiam sive ratione essentia sua est una, sancta & perpetua: nec errare potest. fundamentaliter: respectu accidentium & circumstantiarum vera est vel falsa, invisibilis vel visibilis, universalis vel particularis: hæc, visibilis & particularis, errori obnoxia: contra Pontificios.*
  2. *Universalis sive Catholica dicitur Ecclesia, cum ratione latitudinis sua vel universalitatis loci, temporis, personarum &c. cum unitatis & consensus in fide & religione &c. adde differentia, ut hoc nomen ab hæterodoxis ecclesiis distingatur &c.*
  3. *Non baptizati, schismatici, hæretici, infideles occulti, peccatores notorii, excommunicati, similes, non sunt vera membra ecclesiæ: contra hæreticos diversos.*
  4. *Ecclesia autoritas inferior est autoritati S. Scripturæ: contra Pontificios. Interim est Custos, testis, praco, interpret & vindex (ministerialis) S. Scripturæ.*
  5. *Nota Ecclesiæ vera sunt dua: puritas doctrinæ celestis & legitimus sacramentorum usus: contra Pontificios & ipsos.*
- §. 54. *Ministerium ecclesiasticum (concretivè sumtum) est membrum Ecclesiæ princeps, quò quidem Deus ex ordinatione sua, mediantibus personis certis, idoneis, sinceris vocatisq; legitimè ab Ecclesia sive tota sive ex parte, & verbum & sacramenta sua, donaq; cum his variis & multiplicia, ritè & ordine dispensat, in Ecclesiæ totius, quantum in sese, commodum & salutem æternam. Vid. II. S. Scripturæ: Pl. lxxviii, 12.*

Prov,

Prov. xxix, 18. Ies. xli, 27. Jer. xxiii, 21. Ezech. iiii, 17. seqq. Hof. xii, 11. Joel. ii, 23. Malach. ii, 7. Matth. vii, 15. cap. xviii, 18. xxiii, 2. xxviii, 19. seq. Marc. xvi, 15. Luc. x, 16. Johann. xx, 21. seq. Actor. xx, 28. Rom. x, 4. cap. xii, 7. 1. Corinth. ii, 5. cap. iii, 5. seqq. xiv, 40. 2. Corinth. v, 20. Gal. i, 9. Eph. iv, 11. seq. 1. Timoth. iii, 11. seqq. cap. iv, 12. Tit. i, 7. Ebr. xiii, 9. Jac. v, ult.

Porismata.

1. *Legitima Vocatio necessaria omnino est in ministro ecclesia: contra fanaticos, Anabaptistas & Photinianos.*
  2. *Malo ministro, vix scelere quodam malo, (non doctrinâ) nil obstat uti: nec inefficax ejus est ministerium: contra Donatistas.*
  3. *Ab ecclesiastico ministerio publicoq; mulieres ordinari excluduntur: I. Cor. xiv, 34. contra Pepuzianos.*
  4. *Confessio & absolutio privata in ecclesia retinenda; imò necessaria est.*
  5. *Operum merita verò, vel Canonica ille à sacerdotibus in papatu pro expiatione peccatorum imposita satisfactiones juris divini minimè sunt.*
  6. *Ritus & ceremonia ecclesiastica non debent habere rationem cultus & meriti; nec sunt absolutè necessitatis, adeoq; adiaphoretica, res tanq. indifferentes & media: interim tamen retinentur rectè praesertim in casu persecutionis & confessionis, necessitate ordinis, maxime propter libertatem Christianam: Gal. ii, 4. c. v. 1. Col. ii. v. 6.*
- §. 55. *Magistratus politicus est persona (vel potestas) à Deo ordinata, ornata gladio, ut sit custos & vindex legum cum divinarum utriusq; tabulæ decalogi, tum aliarum humanarum bonarumq; ad conservationem & propagationem religionis, societatis humanæ, ac praesertim in hac disciplinæ morumq; nec non pacis publicæ privatæq;. Vid. II. Sæ. Gen. ix, 6. Exod. xviii, 21. Lev. xix, 15. Deut. i. 17. xvii, 18. Jos. i. 7. 2. Paral. xix. 6. seq. Psalm. lxxxii. Proverb. viii, 14. xi, 14. xvii, 15. Jer. xxii, 3. Sir. x, 1. seqq. Matt. xxiii, 21. Act. v, 29. seqq. Rom. xiii, 1. seqq. 1. Petr. ii, 17. seqq.*

Porismata.

1. *Christianis & ipsis licitum est Magistratum genere, judicium exercere, negotia civilia tractare, proprias possidere facultates, bellum gerere &c. nec talia atq; similia pugnare cum Evangelio aut Christianismo: contra fanaticos & Anabaptistas, item Photinianos.*
2. *Magistratus subditos ad fidem cogere per violentiam non debet: contra Pontificios.*

3. *Heretici, ut heretici, capitali supplicio afficiendi non sunt: contra Pontificios & ipsos & Calvinianos non ullos.*

§. 56. *Conjugium est divinitus instituta, legitima & indissolubilis unius maris & unius foeminae in unam carnem conjunctio & societas, ad omnis vitae consortium & propagationem generis humani. Videantur II. S. Scripturae sequentia: Gen. 1, 27. seqq. 11, 18. seqq. 1x, 1. Lev. xviii, 6. seqq. Pf. cxxviii. Prov. xviii, 22. xix, 14. xxxi, 10. seqq. Sir. xxvi, 1. seq. xxxvi, 24. seqq. Matth. xix, 4. seqq. 1. Cor. vii, 1, seqq. 1x, 4. xi, 9. Eph. v, 25. seqq. 1. Timoth. iii, 2. iv, 1. seqq. Ebr. xiii, 4.*

Porismata.

1. *Conjugium & juris divini & humani est: adeoq; & sacerdotibus licitum: contra Pontificios & in specie Coelibatum.*
2. *Consensus contrahentium, idemq; legitimus, facit nuptias vel conjugium.*
3. *Bigamia & polygamia simulanea juris divini non sunt.*

§. 57. *Postremo, Status hominis post hanc vitam restat adhuc: adeoq; ve Mors ejus temporalis: ubi etiam de Statu animae post mortem & sepultura corporis: porro, Resuscitatio a mortuis, & tandem Dijudicatio (extremum Judicium vulgò) sive ad Mortem sive ad vitam aeternam: ibi articulus est de Inferno, hinc de Vita aeterna.*

§. 58. *Mors corporis est (breviter) privatio Vitae, ob separationem animae & corporis facta: vel (rectius) dissolutio Unionis naturalis, quae poenae loco propter peccatum, anima & corpus separantur ad tempus: animae porro piorum sive credentium in manu Dei sunt, expectantes ibidem gloriosam sui corporis unionem & resurrectionem, & adeo plenariam aeternae beatitudinis fruitionem: impiorum v. in loco tormenti existunt, expectantes ibidem cum terrore & cruciatu ignominiosam sui corporis resurrectionem, & adeo plenariam aeternae damnationis & mortis sensum: utrorumq; exuvias sive corporibus, magri omnium, terra recte & ut plurimum datis. Vid. LL. S. Sacrae sequentia: Gen. 11, 17. 111, 19. Jos. xxxiii, 12. 1. Reg. 11, 2. Job. xiv, 1. seqq. Pf. xxxix, 6. seq. Pf. lxxix, 49. Pf. ciii, 15. Pf. cxvi, 15. Proverb. xxvii, 1. Eccles. xi, 3. xii, 7. Jesh. xl, 6. seqq. lvii, 2. Sap. 1, 13. cap. 11, 13. cap. 111, 1. iv, 1. seqq. Sir. x, 10. cap. xi, 18. seq. 26. seqq. cap. xiv, 18. seqq. xxxvii, 28. cap. xxxviii, 16. seq. cap. xl, 1. cap. xli, 5. Matth. x, 28. cap. xxvii, 60. Luc. xvi, 22. seqq. Joh. v, 24. Rom. v, 12. cap. vi, 23. 1. Cor. xv, 51. Philip. 1, 23. seqq. Ebr. ix, 7. 2. Petr. 1, 14. Apocal. xiv, 13.*

Por-

Porismata.

11. *Mors homini non est naturalis & quedam quasi conditio sua & οτιος, sed pœna ἀμαρτίας: contra Photinianos.*
12. *Mors non est totalis hominis annihilatio sive in nihilum redactio: contra eosdem.*
13. *Statuf. τὸ πρὸς animarum post mortem non est quadruplex: cœlum, infernus, purgatorium, limbus Patrum (in V. Test.) & infantum (in Novo) contra Pontificios.*
14. *Valeat Pythagoræorum Μετεμψύχωσις, statuentium animas post dissolutionem à corpore in alia animantium corpora transmigrare.*
15. *Item aliorum, hodieq; Anabaptistarum ψυχπαύωσις, statuentium animas à corpore separatas, somno quasi sopitas, sine sensu boni vel mali, in certo loco & suis quibusdam cubilibus quiescere.*
5. *Resuscitatio mortuorum sive carnis est Opus Dei, quo quidem in die novissimo adventus Domini nostri Jesu Christi, Idem (singulariter) secundum utramq; naturam, virtute & voce suâ resuscitabit omnes omninò homines mortuos, unitis iterum indissolubiliter eorundem animabus singulis singulis suis corporibus, quæ in vita hac gesserunt, è pulvere terræ excitatis ipsi, piorum quidem atq; electorum glorificatis, clarificatis, perfectis, sanctis, incorruptibilibus, impiorum atq; reprobatorum, extra incorruptibilitatem, nihil minus quàm talibus: utrosq; & pios & impios in instanti dijudicandos, illos ad vitam & beatitudinem æternam, hosce ad mortem & ignominiam sempiternam. Vid. II. S. Sacræ sequentia: Job. xix, 25. seq. Jes. xxvi, 19. seqq. Ezech. xxxvii, 1. seqq. 12. seqq. Dan. xii, 2. Sap. ii, 1. seqq. 2. Macc. vii, 14. Matth. xxii, 31. Luc. xx, 37. seqq. Joh. v, 28. vi, 40. xiv, 25. xiv, 20. Act. xxiv, 15. 1. Cor. xv, 12. seqq. 1. Thess. iv, 13. seqq.*

Porismata.

1. *Resurrectionem mortuorum negaverunt jam olim Sadducæi, Matth. xxii, 23. Actor. xxiii, 8. hodieq;, imò & olim, theoreticè & publicè plurimi alii. vid. Jes. xxii, 13. Sap. ii, 1. 1. Cor. xv, 32.*
2. *Falsum, impios non resurrekturus planè pios non iisdem numero corporibus suis: contra Photinianos.*
5. *60. Judicium extremum & universale est actus judicialis solennis, quo quidem in novissimo die finis mundi; Christus, secundum utramq;*

naturam, ut rex & iudex universalis, in maiestate & gloria sua, cum omnibus angelis & sanctis, visibiliter veniens, mortuis omnibus resuscitatis, vivis v. in momento immutatis, iudicaturus est, actusq; ipso iudicabit eosdem omnes & singulos, iuxta Verbum suum, declarando (executioni mox dandos) pios & electos hæredes vitæ & beatitudinis æternæ, reprobos verò & diabolos mancipia inferni & gehennæ æternæ: deinde *Finis* (vid. omninò 1. Cor. xv, 24.) hoc est, consummatio hujus seculi vel Universi &c: quo de pluribus infra mox Porism. 3. contra Photinianos. Vid. nunc LL. S. Sacra sequentia: Eccles. xii, 14. Jes. Lxvi, 15. Dan. vii, 13. Joel. iii, 4. Zeph. i, 18. Mal. iii, 16. seqq. iv, 1. seqq. Matt. vii, 22. xi, 22. xii, 35. & 42. xvi, 27. xxiv, 30. seqq. xxv, 31. seqq. Marc. xiv, 62. Luc. xxi, 36. seqq. Joh. iii, 18. v, 22. 24. 27. x, 42. xii, 48. xxiv, 26. Act. xvii, 31. Rom. ii, 5. 16. seqq. xiv, 11, 1. Cor. iv, 5. vi, 2. 2. Cor. v, 10. 1. Thess. iv, 15. seqq. 2. Thess. i, 6. seqq. 2. Tim. iv, 1. Ebr. ix, 27. x, 27. & 37. 2. Petr. ii, 4. Jud. 6. & 14. Aqocal. i. 7. xiv, 7. xx, 12.

Porismata.

1. *Christus etiam secundum humanam naturam, & quidem auctoritative & executive, exercebit iudicium: παστων κερσω Joh. v, 22. contra Calvinianos nonnullos.*
2. *Idem iudicabit secundum Verbum suum Legis & Evangelii, Job. xii, 48. Rom. ii, 16. Apocal. xx, 12. non secundum absolutum decretum Calvinisticum: contra eosdem.*
3. *Fine Mundi vel hujus seculi constituto: (1) tradet Christus regnum Deo & Patri suo, 1. Corinth. xv, 24. seqq. non resignatione vel depositione regni sui potentia & gloria, quod habuit, habetq;, habiturusq; est adhuc secundum utramq; naturam suam in omnem æternitatem: Ps. cx, 1. Jes. ix, 7. Dan. ii, 44. cap. vii, 14. Luc. i. 33. Ephes. i. 21. 2. Petr. i. 11. Apocal. xi. 15. xii, 10. sed (ὀικουµενικῶς) regni gratia; vel rectius & clarius, Officii sui mediationis, comissi traditq; sibi à Deo Patre, exercitq; hæctenus vel administrati non tantum in terris prophetice & sacerdotally, sed etiam adhuc in cælis, gloriosè, vid. omninò Rom. viii, 34. Ephes. iv, 10. seq. quod tunc quidem consummatis omnibus, quæ propter officium mediationis in se suscepere (NB. in specie abolicis Lege, Evangelio, Sacramentis, fide, ministerio toto Verbi sui, similibus, porro, devictis subjectisq; sibi hostibus suis omnibus, Satanâ, peccato, carnem, mundo, morte, &c. in descensu ad inferos, resurrectione à morte sua,*
ad

adscensu ad caelos, sessione ad dextram Patris, resurrectione mortuorum, iudicii extremi & universalis administratione & tandem executione ipsa) tunc, tunc dico, hoc ipso resignabit, deponet tradetq; Deo patri suo: in specie quoq;, quatenus Suos (Electos) sibi a Patre antebac datos concreditosq;, Job. xvii, 6. 9. & 28. vel Ecclesiam suam sanctam, immaculatam & ab hostibus & malis omnibus tunc liberatum Eph. v, 27. fiet coram Deo, patre suo, presentabitq;, hanc & extendet hac vice, tunc ab ipso quoq; glorificandam. Porro (2.) subijcietur Idem, Christus, & tunc Deo, Patri suo, cit. loco: 1. Cor. xv, 28. non ratione divinitatis; sed eatenus, quatenus, qui durante mediationis sua officio Victor & superior fuit omnibus hostibus suis subiectus sibi, tunc nihilominus, cessante hoc officio extraditq;, consummatiq;, adeoq; omnibus consummandis, ut supra dictum, & Ipse secundum quidem humanam naturam (in qua subiecta ipserant omnia) citra lesionem divinitatis & aequalitatis, iuxta hanc, subijciendus erit Deo, inferior inquam, vel certe (quia jam hoc modo inde a primo mediationis sua initio fuit subiectus & inferior) qui declarabitur talis, & solenniter quasi tunc, in conspectu omnium angelorum & electorum: nec tantum id porro, idemq; in sese & sua persona, sed etiam in corpore mystico suo. h. e. Electis atq; nunc glorificatis, Deo & ipsi subijciendus in ejus gloriam & laudem sempiternam. (3.) tandem aded ut Deus hoc modo sit omnia in omnibus: cit. loco: 1. Cor. xv, 28. Verbo: ὁ Θεὸς αὐτὸς ἐστίς, sic dicendo, tunc Is Ipse, αὐταυτὸς essendo, operando, imperando &c. contra Photinianos.

§. 61. Infernus, sive potius Mors aeterna est Status reproborum & damnatorum, cum hominum tum malorum angelorum, horribilis & miserimus, idemq; incomprehensibilis & ineffabilis, in quo iidem ex justo Dei iudicio, ob incredulitatem finalem & peccata ac merita sua nefanda, in loco certo vel τῷ πᾶσι quodam abdito nobis horridoq; anima & corpore a beata Dei visione & fruitione aeternum exclusi tenebuntur, & atrocissimis & nullis seculorum seculis finiendis infernalibus doloribus & cruciatibus torquebuntur. Vid. S. Sacra II. sequent: Deut. xxxii, 22. Job. xxi, 13. Ps. xi, 6. Jes. v, 14. xxxviii, 14. xxx, 33. lxxvi, 24. Dan. xii, 2. Sap. v, 1. seqq. vi, 7. Matth. v, 22. vii, 13. viii, 12. xi, 21. seqq. xxv, 21. seqq. xxvi, 24. Luc. xvi, 23. seqq. 2. Petr. ii, 4. Jud. v. 6. Apocal. ix, 6. xiv, 10. seq. xix, 20. xx, 10. xxi, 8.

Porisma.

Damnatorum (hominum & diabolorum) finis pœnarum nullus: contra Anabaptistas. Interim distincti harum gradus: Sapient: vi, 7. Matth: xi. 12. Luc. xii, 47.

§. 62. *Vita aeterna est status electorum & glorificatorum perfectissimus & beatissimus, idemq; incomprehensibilis & inexplicabilis, in quo iidem, animâ & corpore, cum Christo & omnibus sanctis angelis, ex mera Dei gratia & misericordia, propter Christi mediatoris meritum fide verâ & finaliter sibi applicatum, citra bonorum operum meritum in certo quodam πρῶτῳ incognito nobis & ineffabili, liberi & triumphantes ab omnibus hujus mundi, imò inferni miseris, instructi omnimodâ & summâ felicitate, gaudio & gloriâ, DEUM à facie ad faciem gloriosè & æternùm videbunt, cognoscent, amabunt, colent, laudabunt atq; glorificabunt. Vid. LL. S. Sacra sequent: Job. xix, 26. seq. Ps. xvi, 12. xvii, 15. Jes. xxxv, 10. cap. lxiv, 4. Lxv, 13. seqq. Dan. xii, 2. seq. Sap. iii, 1. cap. v, 1. seqq. Tob. ii, 18. Matth. xxv, 46: Joh. iii, 13. seqq. v, 24. x, 27. seq. xi, 25. seqq. xiv, 2. seq. xvii, 24. Act. iv, 12, xvi, 30. seq. Rom. vi, 23. cap. viii, 18. 1. Cor. ii, 9. xiii, 12. xv, 41. seqq. Eph. ii, 8. seq. 1. Thes. iv, 17. v, 9. 1. Ebr. xiii, 14. 1. Petr. i, 3. seqq. 2. Petr. iii, 13. 1. Joh. ii, 25. iii, 2. Jac. i, 12. Apoc. ii, 7. f. vii, 9. seqq. xix, 1. seqq. xxi, 1. seqq. xxii, 1. seqq.*

Porisma.

Vita aeterna Bonorum Operum meritis minimè acquiritur: contra Pontificios: Interim gradus distincti (non quidem iidem ex dictis meritis, sed divinâ dispensatione) & hic videntur admittendi: quales sunt, tandem illi: vid. Dan. xii, 3. 1. Corinb. xv, 42. &c. contra Calvinianos nonnullos, Vorstium, Schönfeldium, Martyrem, Tilenum, &c.

§. 63. Concludimus, suspiramus & exclamamus cum B. Augustino, Soliloq. cap. XXXV: *O gaudium supra gaudium, vincens omne gaudium, extra quod non est gaudium! Quando intrabo in te? Abveni Domine & noli tardare, veni Domine Jesu Christe, veni & visita nos in pace! Veni & educ vinulos de carcere, ut latemur coram Te perfecto corde! Veni Domine JESU, veni! Tibi Honor, Laus & Gloria. Amen, amen.*

NOTÆ.

De Lege &c. Vid. & conf. Aug. Confess. Apolog. pag. m. 83. seqq. p. 253. seqq. Art. Smalcald. Part. III. art. 2. pag. 318. seqq. Form. Concord. Epit. art. v. pag. 591. seqq. art. vi. pag. 594. seqq. Solida Declaratio, art. v. pag. 709. seqq. art. vi. pag. 717. seqq.

De Evangelio, Vid. & conf. Art. Smalcald. Part. III. art. IV. pag. 319. Form. Concord. Epit. art. v. pag. 591. seqq. Declarat. art. dicto, pag. 709. seqq.

De Christo, Mediatore &c. Vid. & conf. Aug. Conf. Art. III. pag. m. 10. Apolog. ejusd. pag. 59. Art. Smalcald. Part. I. & II. pag. 303. seqq. Form. Concord. Epit. art. VIII. pag. 605. seqq. art. IX. p. 613. seqq. Solida Declarat. artic. iisdem pag. 761. seqq. 788. seqq. Appendix de majestate carnis Christi, pag. 833. seqq.

De Conversione hominis ad Deum, in genere: Vid. & conf. Aug. Conf. Art. XII. pag. 12. & de abus. pag. 27. Apolog. pag. 161. seqq. p. 131. seqq. Art. Smalc. Part. III. art. 3. pag. 319. seqq. Form. Concord. Epit. art. II. pag. 578. seqq. Declaratio: art. eodem, pag. 654. seqq.

De Pœnitentiâ vel Contritione, in specie: A. Conf. art. XII. p. 12. Apolog. pag. 165. seqq. Art. Smalcald. Part. III. art. 3. pag. 319. seqq. Form. Concord. Solid. Declar. art. 5. pag. 711. seqq.

De Fide: Aug. Conf. art. XII. & XX. pag. 12. & 15. seqq. Apolog. art. de Justif. pag. 68. seqq. pag. 71. seqq. art. de pœnit. pag. 166. seqq. Form. Concord. Epit. art. III. pag. 585.

De Justificatione &c. Aug. Conf. art. IV. pag. 10. art. XX. pag. 15. seqq. XXI. p. 19. de abus. pag. 23. seqq. Apolog. pag. 60. seqq. pag. 220. seqq. pag. 223. seqq. & de abus. p. 276. seqq. Art. Smalcald. Part. II. art. I. pag. 304. art. 2. pag. 305. pag. 310. seqq. Part. III. art. 13. pag. 335. seqq. Form. Concord. Epit. art. III. pag. 583. seqq. Sol. Declarat. art. eodem, pag. 682. seqq.

De Sanctificatione & Bonis Operibus &c. Vid. & conf. Aug. Conf. art. VI. pag. II. art. XX. pag. 15. seqq. Apolog. pag.

pag. 83. seqq. Art. Smalcald. Part. III. art. 13. pag. 335. seqq. Form. Concord. Epitom. art. IV. pag. 588. seqq. Sol. Declarat. art. eod. pag. 698. seqq.

De Sacramentis in genere: Aug. Cong. art. XIII. pag. 13. Apolog. pag. 200. seqq. pag. 267. seqq.

De Baptismo: Aug. Conf. art. IX. pag. 12. Apolog. pag. 156. seqq. Art. Smalcald. Part. III. art. 3. pag. 329. Catech. minor, pag. 376. seqq. major, pag. 401. seqq. pag. 534. seqq.

De S. Cœna: Aug. Conf. art. X. pag. 12. de abusib. pag. 21. & 23. seqq. Apolog. pag. 157. seqq. pag. 233. seqq. pag. 250. seqq. pag. 267. seqq. pag. 269. seqq. Art. Smalcald. Part. III. art. 2. pag. 305. seqq. Part. III. art. 6. pag. 330. Catech. minor, pag. 380. seqq. major, pag. 402. seqq. pag. 551. seqq. Form. Concord. Epitom. art. VII. pag. 597. seqq. Solida Declarat. art. eodem, pag. 724. seqq.

De Ecclesia: Aug. Confess. art. VII, & VIII, pag. 11, seqq. Apolog. pag. 144. seqq. pag. 155. seqq. Art. Smalcald. Part. III, art. 12. pag. 335.

De Ministerio ecclesiastico: Aug. Conf. art. V, VIII, XI, XIV, & XV, pag. 10. 11. 12. & 13. de abusib. pag. 27. 28. seqq. pag. 37. seqq. Apolog. pag. 155. pag. 158. seqq. pag. 181. seqq. pag. 204. seqq. 292. seqq. Art. Smalcald. Part. III, art. 7. 8. 9. 10. & 15. pag. 330. 331. seqq. 333. seqq. 337. 340. seqq. Catech. minor. pag. 378. seqq. Form. Concord. Epitom. art. X, pag. 614. seqq. Declarat. pag. 789. seqq.

De Magistratu politico: Aug. Confess. art. XVI, pag. 14. de abusib. pag. 37. seqq. Apolog. pag. 214. seqq.

De Conjugio: Aug. Confess. art. de abusib. pag. 21. seqq. Apolog. pag. 236. seqq. Artic. Smalcald. pag. 334.

De Resurrectione mortuorum, Judicio extremo & universalis, item Inferno & Vita aeterna: Aug. Confess. art. XVII, pag. 14. Apolog. pag. 217.

